

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ(ΠΡΩΗΝ Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)**

**ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΕΣΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κίνημα Me too και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα

(Me too Movement and Mass Media in Greece)

Πολυμέρου Θεοδώρα

A.M 5128

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Παπαλαμπροπούλου Μαρία

Καστοριά: Οκτώβριος 2022

Περίληψη

Η εμφάνιση του Me too στην Ελλάδα είναι ένα θέμα που απασχόλησε και απασχολεί πολύ την κοινωνία και τα ΜΜΕ. Με την Σοφία Μπεκατώρου να κάνει την αρχή με την εξομολόγηση της για τον βιασμό που υπέστη, το κίνημα και οι καταγγελίες που ακολούθησαν ιδιαίτερα στον χώρο του θεάματος είχαν ραγδαία εξέλιξη. Αρκετοί ηθοποιοί και καλλιτέχνες έσπευσαν να καταγγείλουν περιστατικά βίας δημόσια με αποτέλεσμα όλα τα κανάλια να μιλούν για αυτό. Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει τα στερεότυπα που παρουσιάστηκαν στις συνεντεύξεις και καταγγελίες στην τηλεόραση, καθώς και τις σχέσεις εξουσίας και φόβου που κυριάρχησαν στον χώρο του θεάματος όπως τις αναφέρουν οι καταγγέλουσες. Παράλληλα, βασικός στόχος της έρευνας είναι να μελετήσει την στάση και αντιμετώπιση των ΜΜΕ στο ζήτημα αλλά και τις ελλείψεις όσον αφορά το δημοσιογραφικό καθήκον. Η διεκπεραίωση της έρευνας έγινε μέσω της ανάλυσης λόγου επιλέγοντας αποσπάσματα από 8 συνεντεύξεις που αφορούν καταγγελίες ανθώπων από τον χώρο του θεάματος αλλά και τίτλων που γράφτηκαν από τα ΜΜΕ, όπως και αποσπάσματα δημοσιογράφων που κάλυψαν το θέμα. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν καταγράφηκαν κοινωνικά στερεότυπα που αφορούν τα θύματα αλλά και την γυναίκα γενικότερα. Ακόμη, καταγράφηκαν οι σχέσεις εξουσίας και φόβου που δημιούργησαν προβλήματα στον χώρο εργασίας των θυμάτων αλλά και στην προσωπική τους ζωή. Σημαντικό αποτέλεσμα της έρευνας αποτέλεσαν οι απαντήσεις στο ερώτημα «γιατί τώρα;» που συζητήθηκε ιδιαίτερα στην δημόσια σφαίρα. Οι καταγγέλουσες απαντούν και προσπαθούν να ενθαρρύνουν και άλλους να ακολουθήσουν το παράδειγμα τους ώστε να μην φοβάται κανείς, καθώς η κοινωνία είναι πλέον έτοιμη να ακούσει. Τέλος, προέκυψαν ελλείψεις και αστοχίες όσον αφορά το δημοσιογραφικό καθήκον. Η ουσία είναι πως οι καταγγελίες άνοιξαν τον δρόμο για μια ευρύτερη συζήτηση που αφορά το κοινωνικό σύνολο.

Λέξεις κλειδιά: Καταγγελίες, βία, στερεότυπα, εξουσία, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Abstract

The appearance of Me too in Greece is a topic that has been concerning society and the media. With Sofia Bekatorou making the beginning with her confession about the rape she suffered, the movement and the complaints that followed especially in the field of entertainment had a rapid development. Several actors and artists were quick to report incidents of violence publicly and as a result all the channels are talking about it. The present research attempts to study the stereotypes that were presented in the interviews and complaints on television, as well as the relations of power and fear that dominated the field of entertainment as reported by the complainants. At the same time, the main objective of the research is to study the media's attitude and response to the issue as well as the shortcomings regarding the journalistic duty. The investigation was carried out through discourse analysis by selecting excerpts from 8 interviews concerning complaints by people from the entertainment industry as well as headlines written by the media, as well as excerpts from journalists who covered the issue. From the analysis of the results that were found, social stereotypes concerning the victims and women in general were recorded. Furthermore, the relations of power and fear that created problems in the workplace of the victims as well as in their personal lives were recorded. An important result of the research was the answers to the question "why now?" which was highly discussed in the public sphere. Whistleblowers are responding and trying to encourage others to follow suit so that no one is afraid, as society is now ready to listen. Finally, there were shortcomings and failures regarding the journalistic duty. The bottom line is that the complaints opened the way for a wider discussion concerning society as a whole.

Key words: Complaints, violence, stereotypes, power, media

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	6
Κεφάλαιο 1 ^ο : Λειτουργικοί ορισμοί.....	8
1.1.: Το δικαίωμα της αξιοπρέπειας.....	8
1.2.: Έμφυλη βία.....	9
1.3.: Σεξουαλική παρενόχληση.....	10
Κεφάλαιο 2 ^ο : Το κίνημα με τοο στην παγκόσμια σφαίρα.....	13
2.1.: Εμφάνιση και σημασία του με τοο.....	13
2.2.: Το κίνημα με τοο στο εξωτερικό.....	15
2.3.: Το κίνημα με τοο στην Ελλάδα.....	20
Κεφάλαιο 3ο: Το κίνημα Με τοο και τα Media.....	23
3.1.: Ο ρόλος των Media στα έμφυλα ζητήματα.....	23
3.2.: Δημοσιογραφική δεοντολογία.....	25
3.3.: Η κάλυψη των περιστατικών από την τηλεόραση.....	27
3.4.: Με τοο στο διαδίκτυο.....	31
Κεφάλαιο 4ο: Μέθοδος.....	36
4.1. Ερευνητικοί στόχοι και ερωτήματα.....	36
4.2. Τεκμηρίωση επιλογής της μεθόδου της έρευνας.....	36
4.3. Ερευνητικό εργαλείο.....	37
4.4. Επιλογή συμμετεχουσών και αποσπασμάτων υπό μελέτη.....	38
4.5. Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	38
Κεφάλαιο 5 ^ο : Αποτελέσματα έρευνας.....	40
5.1. Τηλεοπτικές συνεντεύξεις και καταγγελίες.....	40
5.1.1. Σοφία Μπεκατώρου.....	40
5.1.2. Ζέτα Δούκα.....	41
5.1.3. Κατερίνα Λέχου.....	42
5.1.4. Άννα-Μαρία Παπαχαραλάμπους.....	43
5.1.5. Λένα Δροσάκη.....	44
5.1.6. Πηνελόπη Αναστασοπούλου.....	45
5.1.7. Αγγελική Λάμπρη.....	45
5.1.8. Τζένη Μπότση.....	47
5.2. Δημοσιογραφική κάλυψη από τα ΜΜΕ και στερεότυπα.....	48
5.3. Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	51
Συμπεράσματα.....	54
Βιβλιογραφία.....	57

Ευρετήριο εικόνων

Εικόνα 1: Δείγμα αποτελεσμάτων έρευνας για το ΜεΤοο.....	17
Εικόνα 2: Η αρχική σελίδα του οργανισμού «ΜΕΤΟΟ GREECE».....	32
Εικόνα 3: Η αρχική σελίδα του οργανισμού «Με τοο».....	33

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να μελετήσει καταγγελίες που παρουσιάστηκαν στην τηλεόραση με την εμφάνιση του Me too στην Ελλάδα, ώστε να εντοπίσει στερεότυπα καθώς και τις σχέσεις εξουσίας και φόβου που κυριάρχησαν στον χώρο του θεάματος όπως τις αναφέρουν οι καταγγέλουσες. Παράλληλα, βασικός στόχος της είναι να μελετήσει την στάση και αντιμετώπιση των ΜΜΕ στο ζήτημα αλλά και τις ελλείψεις όσον αφορά το δημοσιογραφικό καθήκον.

Στην βιβλιογραφία υπάρχουν έρευνες που αποδεικνύουν την σημαντικότητα της συμβολής του κινήματος Me too στο εξωτερικό. Σε πρώτο επίπεδο, το κίνημα me too στο εξωτερικό ενθάρρυνε τα θύματα να προβούν σε ονομαστικές καταγγελίες των περιστατικών, προκειμένου να γνωστοποιηθούν οι περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης και να συλληφθούν οι θύτες. Το γεγονός αυτό βοήθησε στην καταγραφή των περιστατικών και στην εξαγωγή ενός ολοκληρωμένου συμπεράσματος αναφορικά με τα ποσοστά των περιστατικών κακοποίησης με θύματα το γυναικείο πληθυσμό (Levy & M. Mattsson, 2022). Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2021 στις Ηνωμένες Πολιτείες αναφορικά με το αν το κίνημα του me too έχει θετικές επιδράσεις στον γυναικείο πληθυσμό, οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά (AP-NORC Center for Public Affairs Research, 2021). Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε μελετώντας την πρόοδο που έχει παρατηρηθεί από το 2017 έως το 2021. Το δείγμα που έλαβε μέρος στην έρευνα υποστήριξε πως παρατηρείται μια θεαματική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτά τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης. Μια ακόμα έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά το 2020, αναφορικά με την επίδραση του κινήματος του me too, στον τομέα της εργασίας, αναδεικνύει τις περαιτέρω θετικές επιδράσεις που προκύπτουν από την παρουσία του κινήματος στο κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, το 74% των ερωτηθέντων υποστήριξε πως το κίνημα μείωσε τα περιστατικά εμφάνισης σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ το 68% νιώθει ότι μέσω του κινήματος αυτού, του δόθηκε η δύναμη και το σθένος για να προχωρήσει στην καταγγελία του περιστατικού. Από την άλλη τα ευρύματα και οι αναφορές για το ελληνικό Me too και τον τρόπο που παρουσιάστηκε και εδραιώθηκε στα ΜΜΕ είναι λιγότερα.

Τα συγκεκριμένα βιβλιογραφικά κενά δυναμώνουν το ενδιαφέρον και την σημασία της παρούσας έρευνας ως προς τη διερεύνηση των στερεοτύπων και των

σχέσεων εξουσίας στον χώρο εργασίας του θεάματος αλλά και του χειρισμού από των ελληνικών ΜΜΕ. Εξίσου σημαντική είναι η διερεύνηση των απόψεων, απαντήσεων και στερεοτύπων του ερωτήματος «γιατί τώρα;» που συζητήθηκε πολύ και σχεδόν σε όλες τις καταγγελίες που δημοσιεύτηκαν.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από το θεωρητικό και το ερευνητικό τμήμα της. Στο θεωρητικό παρουσιάζονται στο πρώτο κεφάλαιο οι ορισμοί του δικαιώματος της αξιοπρέπειας, της έμφυλης βίας και της σεξουαλικής παρενόχλησης. Έπειτα στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εμφάνιση και σημασία του Me too, το Me too στο εξωτερικό και το Me too στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος των ΜΜΕ στα έμφυλα ζητήματα, η δημοσιογραφική δεοντολογία, η κάλυψη των περιστατικών από την τηλεόραση και το Me too στο διαδίκτυο.

Στο ερευνητικό τμήμα παρουσιάζεται η μέθοδος της έρευνας που περιλαμβάνει το είδος της, το εργαλείο συλλογής δεδομένων, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, την ερευνητική διαδικασία και την μέθοδο επεξεργασίας και ανάλυσης των δεδομένων. Κατόπιν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση μέσω της ανάλυσης λόγου. Στη συνέχεια ακολουθεί η συζήτηση των αποτελεσμάτων και τέλος, τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα.

Κεφάλαιο 1^ο: Λειτουργικοί ορισμοί

Έναυσμα για την παρούσα μελέτη αποτελεί το κοινωνικό φαινόμενο του *me too*, έτσι όπως αυτό παρουσιάστηκε από τα ελληνικά ΜΜΕ. Στην περίπτωση αυτή, σπουδαίο ρόλο διαδραμάτισαν οι προσωπικές μαρτυρίες των θυμάτων αλλά και η παρουσίαση των θέσεων των καταγγελλόμενων, δίνοντας έτσι μεγάλες διαστάσεις στο ζήτημα και παρέχοντας μια ξεκάθαρη εικόνα για τον ρόλο και την θέση που πρεσβεύει το κίνημα του *me too*. Πριν την ιστορική αναδρομή του κινήματος και την παρατήρηση της εξέλιξής και πορείας του μέσα στα χρόνια στο πλαίσιο των ΜΜΕ, σημαντική καθίσταται η εμβάθυνση σε συγκεκριμένους όρους, άμεσα συνυφασμένους με την περίπτωση μελέτης. Η ανάλυση των όρων αυτών εξυπηρετεί στην επαρκή κατανόηση τους αλλά και στην διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο εμπλέκονται στην ανθρώπινη ζωή. Σε πρώτη φάση γίνεται λόγος για το δικαίωμα της αξιοπρέπειας, ενώ στη συνέχεια θα γίνει σύντομη αναφορά σε άλλες έννοιες (έμφυλη βία και σεξουαλική παρενόχληση) που ελλοχεύουν κινδύνους για το δικαίωμα αυτό.

1.1.: Το δικαίωμα της αξιοπρέπειας

Η ανθρώπινη ζωή προστατεύεται μέσα από δικαιώματα που θεσπίζονται σε ένα νομοθετικό πλαίσιο, παρέχοντας μια σειρά από ελευθερίες στο άτομο και εξασφαλίζοντας μια καλή ποιότητα ζωής και διαβίωσης. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελεί ένα θεμελιώδες δικαίωμα, στη βάση του οποίου θεσπίζονται περαιτέρω δικαιώματα που αφορούν την προσωπική και δημόσια ζωή. Ως δικαίωμα που εντάσσεται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, προασπίζει την αξιοπρέπεια του ατόμου, προάγοντας έτσι την ελευθερία και τη δικαιοσύνη σε ένα παγκόσμιο επίπεδο. Το δικαίωμα αυτό, εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύνολο δικαιωμάτων, τα οποία παρουσιάστηκαν κατά το 1948, μέσα από την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Ηνωμένα Έθνη, 1948). Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια αφορά πολλούς τομείς της ανθρώπινης ζωής, αποτελώντας τον ακρογωνιαίο λίθο των δικαιωμάτων τα οποία προασπίζει και η Ε.Ε. στα πλαίσια του αλληλοσεβασμού και της ποιότητας ζωής των κρατών-μελών της Ένωσης αλλά και σε ένα γενικότερο πλαίσιο, όλων των ανθρώπων παγκοσμίως. Στο δικαίωμα της αξιοπρέπειας συμπεριλαμβάνονται οι ποιοτικές συνθήκες διαβίωσης, η απαγόρευση των βασανιστηρίων των ατόμων, η απαγόρευση της εξευτελιστικής μεταχείρισης όπως επίσης και η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η –πάση θυσία- απαγόρευση

δημοσιοποίησης οπτικοακουστικού υλικού χωρίς την σύμφωνη γνώμη του συμμετέχοντα (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2014). Οποιαδήποτε παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, πόσο μάλλον του δικαιώματος της αξιοπρέπειας του ατόμου, διώκεται ποινικά με τις υποβληθείσες κυρώσεις που ορίζει ο νόμος για τους παραβάτες.

1.2.: Έμφυλη βία

Η έμφυλη βία περιλαμβάνει οποιαδήποτε επιβλαβή πράξη, κατά της αξιοπρέπειας και της ακεραιότητας όσων την υφίστανται. Πρόκειται ουσιαστικά για την καταπάτηση των δικαιωμάτων του ατόμου, όπως αυτά οργανώνονται από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης(ΧΘΔ). Σύμφωνα με το κέντρο Διοτίμα η έμφυλη βία αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο που πλήττει καθημερινά μεγάλο ποσοστό, κυρίως γυναίκες, νεαρά κορίτσια και ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα (ΔΙΟΤΙΜΑ, 2022). Η έμφυλη βία προκύπτει μέσα από προκαταλήψεις και στερεότυπα που κατά κύριο λόγο φέρνουν στην επιφάνεια απαρχαιωμένες αντιλήψεις για τον ρόλο και την θέση της γυναίκας ή των ομοφυλόφιλων στα πλαίσια της κοινωνίας. Η έμφυλη βία παρατηρείται μέσα σε εργασιακά ή οικογενειακά περιβάλλοντα, ως τρόπος επιβολής και κυριαρχίας στο θύμα. Σύμφωνα με τους νομικούς παράγοντες, παρατηρούνται ορισμένες διαφορές αναφορικά με την νομοθεσία που έχει θεσπιστεί για την δημόσια και την ιδιωτική σφαίρα, αποδυναμώνοντας έτσι ακόμα περισσότερο τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας. Η δραματική άνοδος των ποσοστών έμφυλης βίας, βρίσκει εύφορο έδαφος ανάπτυξης μέσα από εξωτερικούς παράγοντες της κοινωνίας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η φτώχεια, ή ακόμα και ο εγκλεισμός που υπαγορεύεται από ένα πανδημικό φαινόμενο (λ.χ. Covid-19), καταστάσεις που στο σύνολό τους δυσχεραίνουν και εγκλωβίζουν το θύμα μέσα στο κακοποιητικό περιβάλλον (Μοσχοβάκου & Μ. Παπαγιαννοπούλου, 2021).

Το δυσχερές περιβάλλον για τα θύματα της έμφυλης βίας έχει παρακινήσει τους αρμόδιους φορείς στην θέσπιση περαιτέρω μέτρων που αφορούν την ποινικοποίηση της έμφυλης βίας. Συγκεκριμένα, ήδη από το 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατόπιν αιτήματος ξεκίνησε τις προσπάθειες συμπερίληψης της βίας λόγω φύλου ως έγκλημα στο ευρωπαϊκό δίκαιο (Eurogora, 2022). Το ζητούμενο είναι ο περιορισμός των υψηλών ποσοστών έμφυλης βίας και η αποκατάσταση του καθολικού δικαιώματος των ανθρώπων. Πέρα από την αλλαγή της νομοθεσίας, κατά την οποία η έμφυλη βία

συμπεριλαμβάνεται στο σύνολο των εγκλημάτων εμπορίας ανθρώπων, το ηλεκτρονικό έγκλημα και η τρομοκρατία, το Κοινοβούλιο προχώρησε και σε περαιτέρω πρωτοβουλίες που αφορούν υπηρεσίες προστασίας αποκλειστικά εστιασμένες στην υποστήριξη των θυμάτων μέσα από τις τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης και συμβουλευτικής, αλλά και μέριμνα για την εύρεση εστίας και κάλυψη βασικών αναγκών των θυμάτων (Europra, 2022).

1.3.: Σεξουαλική παρενόχληση

Τα πρώτα στοιχεία του ορισμού της σεξουαλικής παρενόχλησης παρατηρούνται ήδη από την δεκαετία του 1970. Αφορμή για την ανάπτυξη του ορισμού στάθηκε, κατά το 1974, η παρατήρηση της Lin Farley, η οποία κατείχε θέση διευθύντριας στο γυναικείο Τμήμα του Πανεπιστημίου και εισηγήτρια για το μάθημα: «Γυναίκες και Εργασία», στο Πανεπιστήμιο Cornell. Η Farley κατά την επικοινωνία της με γυναίκες, ανεξαρτήτως ηλικίας και φυλής, διαπίστωσε πως το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης έχει απασχολήσει ιδιαίτερα το γυναικείο πληθυσμό, όπως επιβεβαίωνε και το ίδιο το σύνολο των γυναικών μέσα από τις μαρτυρίες του. Αν και το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης είχε ήδη λάβει τεράστιες διαστάσεις, παρεμποδίζοντας την εργασία και την καθημερινότητα των γυναικών διαπιστώθηκε πως η συντονισμένη συζήτηση γύρω από το θέμα, αλλά και η εύρεση τρόπων εξάλειψής του στις δημοκρατικές κοινωνίες δεν είχε συζητηθεί ή τονιστεί όσο θα έπρεπε. Κατά το 1978, η Farley όρισε τη σεξουαλική παρενόχληση ως την *«ανεπιθύμητη και μη αμοιβαία ανδρική συμπεριφορά, η οποία τοποθετεί τον σεξουαλικό ρόλο μιας γυναίκας σε θέση ανώτερη του επαγγελματικού της ρόλου»* (Farley, 1978).

Την αμέσως επόμενη χρονιά, κατά το 1979, η Catharine MacKinnon παρουσίασε τον όρο δίνοντας του μια νομική υπόσταση διακρίνοντας τον στην άσκηση της σεξουαλικής παρενόχλησης ως πρόταση για αντιπαροχή (quid pro quo) και ως προϋπόθεση εργασίας, όπως επίσης και στην δημιουργία ενός εχθρικού περιβάλλοντος (hostile environment). Συγκεκριμένα, η MacKinnon αναφέρει πως η σεξουαλική παρενόχληση *αποτελείται από μια ανεπιθύμητη επιβολή σεξουαλικών απαιτήσεων στο πλαίσιο μιας άνισης ισχύος σχέσης. Κεντρικό σημείο στην έννοια, είναι η χρήση της εξουσίας που προέρχεται από μια κοινωνική σφαίρα για να εξωθήσει σε οφέλη ή να επιβάλλει περιορισμούς σε μια άλλη {...}*» (McKinnon, 1979).

Εμβαθύνοντας ακόμα περισσότερο στην προσπάθεια ορισμού της έννοιας της σεξουαλικής παρενόχλησης, σκόπιμη κρίνεται η παράθεση ενός ακόμα ορισμού που υποστηρίχθηκε κατά το 1990 από την Louise Fitzgerald κατά τον οποίο, η έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης *συνίσταται στη σεξουαλικοποίηση μιας σχέσης μέσω της εισαγωγής ή της επιβολής σεξιστικών ή σεξουαλικών σχολίων, αιτημάτων και απαιτήσεων, στο πλαίσιο μιας τυπικής/θεσμικής διαφορικής δύναμης/εξουσίας. Η παρενόχληση μπορεί επίσης να εμφανιστεί, ανεξάρτητα από αυτή τη διαφορά ισχύος, εάν η συμπεριφορά είναι ανεπιθύμητη ή προσβλητική στις γυναίκες* (Fitzgerald, 1990).

Η συντονισμένη προσπάθεια που παρατηρήθηκε από τα μέσα της δεκαετίας του '70 για τον ορισμό της σεξουαλικής παρενόχλησης ανέδειξε την σοβαρότητα του ζητήματος αλλά και τις διαστάσεις που λάμβανε παγκοσμίως. Οι πρώτοι ορισμοί που παρουσιάστηκαν παραπάνω αποτέλεσαν μια ευκαιρία κατανόησης του προβλήματος αλλά και διάγνωσής του από τα θύματα, προκειμένου να αναγνωρίσουν την κακοποιητική συμπεριφορά, να απομακρυνθούν από το περιβάλλον στο οποίο εδραιώνεται η παρενόχληση και να ζητήσουν βοήθεια.

Η Ε.Ε. με αφορμή την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2002/73/ΕΚ που αποσκοπεί στην ισότιμη μεταχείριση κατά την πρόσβαση στην απασχόληση, όρισε ως σεξουαλική παρενόχληση *οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης, λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα , η οποία έχει ως άπώτερο στόχο την παραβίαση της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδιαίτερα όταν δημιουργεί ένα απειλητικό, εχθρικό, μειωτικό, ταπεινωτικό ή προσβλητικό περιβάλλον»* (U.S. Equal Employment Opportunity Commission, 2002). Από την πλευρά του, το Κέντρο Διοτίμα αναφορικά με την έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης σημειώνει συνοπτικά πως πρόκειται για *οποιαδήποτε μη επιθυμητή λεκτική ή σωματική συμπεριφορά με σεξουαλικό κίνητρο, η οποία θεωρείται προσβλητική από την/τον αποδέκτη* (ΔΙΟΤΙΜΑ, 2022). Η σεξουαλική παρενόχληση παρατηρείται σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης ζωής συμπεριλαμβανομένης κυρίως της εργασίας, της εκπαίδευσης, του αθλητισμού και του οικογενειακού περιβάλλοντος. Η σεξουαλική παρενόχληση, ανεξάρτητα από το αν προέρχεται από εργοδότη ή οικείο οικογενειακό πρόσωπο, προκαλεί σοβαρές επιπτώσεις στο θύμα, τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο.

Συγκεντρώνοντας όλους τους ορισμούς που έχουν διατυπωθεί ανά διαστήματα, μπορούν να παρατηρηθεί ότι παρά την ποικιλομορφία των όρων, στο σύνολό τους

εμφανίζουν κοινά στοιχεία. Οι ορισμοί συμφωνούν στο ότι η σεξουαλική κακοποίηση είναι πάντα ανεπιθύμητη, περιλαμβάνει τον εξαναγκασμό μέσω των σεξουαλικών συμπεριφορών και ενισχύει το συναίσθημα του φόβου και της απειλής (Μοσχοβάκου & Μ. Παπαγιαννοπούλου, 2021).

Οι παραπάνω ορισμοί που αποτελούν ουσιαστικά την εισαγωγή στην συζήτηση για την μελέτη περίπτωσης του ελληνικού με τοο, δίνουν ένα σημαντικό έναυσμα για την ανάλυση του φαινομένου αυτού που αποτελεί και απόρροια της έμφυλης βίας και της σεξουαλικής παρενόχλησης.

Κεφάλαιο 2^ο: Το κίνημα με too στην παγκόσμια σφαίρα

Το παρόν κεφάλαιο επεκτείνει την συζήτηση στο κίνημα του με too, τονίζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά του, έτσι ώστε να εξαχθεί ένα ολοκληρωμένο συμπέρασμα αναφορικά με τον λόγο εμφάνισης του κινήματος καθώς και με τα όσα το κίνημα πρεσβεύει για το γυναικείο φύλο στα πλαίσια της κοινωνίας και τους τομείς της ανθρώπινης ζωής. Συγκεκριμένα το παρόν κεφάλαιο εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο το κίνημα με too έγινε ευρέως γνωστό στο κοινό, με αναφορά στα περαιτέρω χαρακτηριστικά του και τους λόγους ύπαρξης και ενίσχυσής του από το παρελθόν έως σήμερα, στα πλαίσια της κοινωνίας. Προκειμένου, η έννοια του με too να οριστεί πλήρως, αφού αναλυθούν διεξοδικά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του με too γενικά, το παρόν κεφάλαιο θα εστιάσει στην εξέταση του κινήματος σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο, με αναφορές τόσο για την μεταχείριση του ζητήματος στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα.

2.1.: Εμφάνιση και σημασία του με too

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης στην οποία συμπεριλαμβάνονται περιστατικά σεξουαλικής βίας και σεξουαλικού καταναγκασμού από το θύτη προς το θύμα, απασχόλησε τόσο το γυναικείο κοινό όσο και τον γενικότερο πληθυσμό στον τομέα της εκπαίδευσης και της εργασίας κυρίως από τα μέσα του 1970, όταν δηλαδή άρχισαν να διατυπώνονται οι πρώτοι ορισμοί που μελετούσαν το ευρύτερο πλαίσιο της σεξουαλικής παρενόχλησης. Η αρχή έγινε με την παρατήρηση του γεγονότος πως ολοένα και περισσότερες γυναίκες δέχονταν σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας τους ή ακόμα και στο σπίτι τους, χωρίς όμως το ζήτημα να λαμβάνει τις διαστάσεις που του αρμόζει. Οι παρατηρήσεις έδωσαν το έναυσμα, ώστε το ζήτημα αυτό να οριστεί επαρκώς και να γνωστοποιηθεί η αναγκαιότητα για περαιτέρω διερεύνηση. Τα πρώτα αυτά βήματα πραγματοποιήθηκαν από ερευνητές ή ακόμα και από φορείς της Ε.Ε. που θέλησαν να εξετάσουν την έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης, μέσα από τις μαρτυρίες των θυμάτων.

Η εμφάνιση του με too παρατηρήθηκε κατά το 2006 στο κοινωνικό μέσο δικτύωσης «My Space», που αποτελούσε ένα μέσο επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων και μηνυμάτων από τους χρήστες που ήταν εγγεγραμμένοι στην ειδική πλατφόρμα. Το 2006, η Tarana Burke δημοσίευσε στον προσωπικό της λογαριασμό την φράση «me

too» συσπειρώνοντας το γυναικείο πληθυσμό που είχε πέσει θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης (Daigle, 2021). Με την έννοια του «me too» δηλώθηκε η έμπρακτη συμπαράσταση και η συμπερίληψη στην ομάδα των γυναικών που έχουν δεχθεί σεξουαλική παρενόχληση. Κατά την πρώτη εμφάνιση της έννοιας, το me too αφορούσε κυρίως έγχρωμες γυναίκες που είχαν πέσει θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης και με την πάροδο του χρόνου και την συνεχιζόμενη εμφάνιση της έννοιας και από άλλους χρήστες, η έννοια απέκτησε καθολικό χαρακτήρα επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον σε όλες τις περιπτώσεις θυμάτων-γυναικών ανά τον κόσμο (Daigle, 2021).

Σχεδόν μια δεκαετία αργότερα από την πρώτη εμφάνιση της έννοιας του «me too» στο MySpace, κατά το 2017, η Alyssa Milano παρότρυνε τις γυναίκες που είχαν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση να δώσουν το παρόν γράφοντας το hashtag #metoo στην πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης του Twitter. Η κίνηση αυτή έδωσε το έναυσμα σε όλες τις γυναίκες που ήταν θύματα της σεξουαλικής κακοποίησης να το δηλώσουν δημόσια, με αποτέλεσμα να συγκεντρωθεί ένα μεγάλο ποσοστό κακοποιημένων γυναικών (Li, 2018).

Το κίνημα του me too δεν αποσκοπούσε απλά στην ομαδοποίηση και δημοσίευση ενός ποσοστού κακοποιημένων γυναικών, αλλά ήδη από την πρώτη παρατήρηση και δημοσίευση του όρου αποτέλεσε ένα κίνημα συμπαράστασης μεταξύ των γυναικών αλλά και σύνδεσης των ίδιων με εργαλεία φροντίδας και βοήθειας που θα εξυπηρετήσουν στην συναισθηματική επούλωση και στην άμβλυνση των αρνητικών συναισθημάτων του φόβου και της απειλής. Ένας ακόμα στόχος της λειτουργίας του κινήματος ήταν η ενθάρρυνση της ενδυνάμωσης των γυναικών μέσω της ενσυναίσθησης. Το κίνημα του me too, δημιουργήθηκε για να δώσει το βήμα και το θάρρος στις κακοποιημένες γυναίκες να μοιραστούν την εμπειρία τους με το ευρύτερο κοινό αλλά και να αλληλοστηριχθούν με άλλες γυναίκες, οι οποίες είναι εξίσου θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης (Tahan, 2021).

Το κίνημα του me too περιλαμβάνει ορισμένες λειτουργίες που στόχο έχουν την ταχεία ενημέρωση και πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης. Σε πρώτη φάση το κίνημα ωθεί σε μια εκσυγχρονισμένη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση μέσα στο χώρο της εκπαίδευσης, η οποία δίνει έμφαση στην ενημέρωση γύρω από τα σεξουαλικά

ζητήματα και πολύ περισσότερο στην αναγκαιότητα συγκατάθεσης για πράξεις σεξουαλικού χαρακτήρα. Σε δεύτερη φάση, το κίνημα επισημαίνει την αναγκαιότητα του προβλήματος σε παγκόσμιο επίπεδο, κρούοντας τον κώδωνα κινδύνου στους αρμόδιους φορείς όπως για παράδειγμα τα κράτη, τις κυβερνήσεις και την Ε.Ε., έτσι ώστε να θεσπιστούν το συντομότερο δυνατόν νέοι νόμοι, ή να ισχυροποιηθούν οι ήδη υπάρχοντες που προλαμβάνουν και επιβάλλουν κυρώσεις στους παραβάτες (Tahan, 2021).

Στη σύγχρονη εποχή, το ζήτημα εξακολουθεί να λαμβάνει τεράστιες διαστάσεις ιδιαίτερα μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης με αφορμή νέες μαρτυρίες γυναικών-θύματων. Τα θύματα μπορεί να είναι είτε επώνυμα, είτε ανώνυμα ενώ οι μαρτυρίες τους μπορεί να λαμβάνουν χώρα είτε στο χώρο της εργασίας τους, είτε σε ένα πιο οικείο περιβάλλον. Το γεγονός πως παρά το πέρασμα των χρόνων, η σεξουαλική κακοποίηση παρατηρείται σε αυξημένα ακόμα επίπεδα, δηλώνει και την αναγκαιότητα ύπαρξης του κινήματος με τοο, το οποίο μέσα από την συσπείρωση των γυναικών αναζητά τρόπους εξάλειψης της κακοποίησης, δημιουργώντας ένα φιλόξενο περιβάλλον για τις γυναίκες οι οποίες μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και να βοηθήσουν άλλες που έχουν κακοποιηθεί.

2.2.: Το κίνημα με τοο στο εξωτερικό

Οι ρίζες του κινήματος με τοο που παρατηρήθηκαν μέσω του MySpace του 2006, έδωσαν την ευκαιρία για έναν πλήρη επαναπροσδιορισμό του προβλήματος που προέκυπτε από τα αυξημένα ποσοστά σεξουαλικής κακοποίησης. Με το πέρασμα του χρόνου και όσο το κίνημα βρήκε ένθερμους υποστηρικτές και αναπτύχθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο, ξεκίνησαν να γίνονται εμφανή τα πρώτα δείγματα της παρουσίας του σε παγκόσμιο επίπεδο και συνεπώς να προκύπτουν οι πρώτες επιδράσεις του.

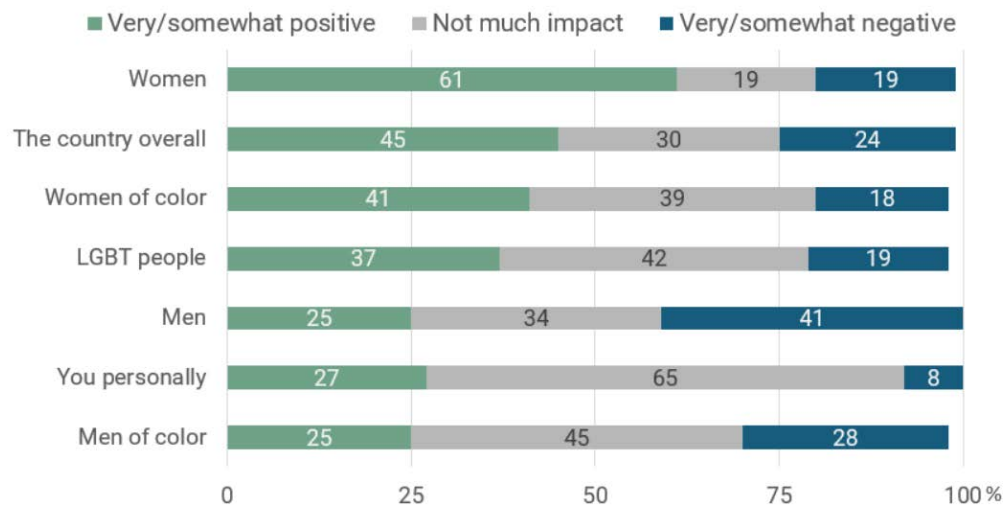
Αναφορικά με την περίπτωση του εξωτερικού υπάρχουν ορισμένα σημεία τα οποία κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν. Η παρουσία του κινήματος με τοο έφερε σημαντικές αλλαγές στον τρόπο διαχείρισης των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης καθώς και στον τρόπο με τον οποίο πλέον τα περιστατικά αυτά γίνονται αντιληπτά με απώτερο στόχο τις κυρώσεις του παραβάτη και την προάσπιση του δικαιώματος της αξιοπρέπειας των γυναικών. Σε πρώτο επίπεδο, το κίνημα με τοο στο εξωτερικό ενθάρρυνε τα θύματα να προβούν σε ονομαστικές καταγγελίες των

περιστατικών, προκειμένου να γνωστοποιηθούν οι περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης και να συλληφθούν οι θύτες. Το γεγονός αυτό βοήθησε στην καταγραφή των περιστατικών και στην εξαγωγή ενός ολοκληρωμένου συμπεράσματος αναφορικά με τα ποσοστά των περιστατικών κακοποίησης με θύματα το γυναικείο πληθυσμό (Levy & M. Mattsson, 2022).

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2021 στις Ηνωμένες Πολιτείες αναφορικά με το αν το κίνημα του με too έχει θετικές επιδράσεις στον γυναικείο πληθυσμό, τα περισσότερα άτομα που συμμετείχαν απάντησαν θετικά (AP-NORC Center for Public Affairs Research, 2021). Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε μελετώντας την πρόοδο που έχει παρατηρηθεί από το 2017 έως το 2021. Τα άτομα που έλαβαν μέρος στην έρευνα υποστήριξαν πως παρατηρείται μια θεαματική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτά τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης. Η αναγκαιότητα μάλιστα για την εξάλειψη αυτών των περιστατικών δεν παρουσιάζεται μόνο από τα θύματα μεμονωμένα ή από το γυναικείο πληθυσμό αλλά πλέον αποτελεί μια άποψη που ενστερνίζονται οι επιχειρήσεις καθώς και η βιομηχανία του θεάματος. Στην ερώτηση για το αν η προβολή και δημοσιοποίηση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης, έχει θετική ουδέτερη ή αρνητική επίδραση, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων υποστήριξε πως κατά κύριο λόγο, η επίδραση είναι θετική (AP-NORC Center for Public Affairs Research, 2021).

Has the recent attention to sexual misconduct in the United States had a positive or negative impact?

Percent of adults

Question: Would you say the recent attention to sexual misconduct in the United States has generally had a positive impact or negative impact on each of the following, or has it not had much impact?

Source: AP-NORC Poll conducted September 23-27, 2021 with 1,099 adults nationwide.

Εικόνα 1: Δείγμα αποτελεσμάτων έρευνας για το MeToo

Πηγή: (AP-NORC Center for Public Affairs Research, 2021)

Μια ακόμα έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά το 2020, αναφορικά με την επίδραση του κινήματος του me too, στον τομέα της εργασίας, αναδεικνύει τις περαιτέρω θετικές επιδράσεις που προκύπτουν από την παρουσία του κινήματος στο κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, το 74% των ερωτηθέντων υποστήριξε πως το κίνημα μείωσε τα περιστατικά εμφάνισης σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ το 68% νιώθει ότι μέσω του κινήματος αυτού, του δόθηκε η δύναμη και το σθένος για να προχωρήσει στην καταγγελία του περιστατικού. Παρόλα αυτά, το δείγμα σημειώνει στην πλειοψηφία του πως υπάρχει δυνατότητα βελτιστοποίησης της κατάστασης καθώς αν και τα νέα δεδομένα που παρατηρούνται μέσω της εμπλοκής του κινήματος, δεν είναι αρκετά για να μπορέσουν να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες του γυναικείου φύλου (CareerArc, 2020).

Κάνοντας λόγο όχι μόνο για τη φύση του κινήματος me too, αλλά και για την γενικότερη επίδρασή του στα πλαίσια του κοινωνικού συνόλου, ιδιαίτερη σημασία έχει η ανάλυση της επίδρασης αυτής στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου

παρατηρούνται και τα υψηλότερα ποσοστά βίας, υποτίμησης και περιορισμού του γυναικείου φύλου, όπως επίσης και η καταπάτηση των δικαιωμάτων των γυναικών. Το κίνημα με το ενδεχομένως φαντάζει σαν την απάντηση, στα χρόνια κοινωνικά προβλήματα αλλά και ζητήματα έμφυλης βίας και σεξουαλικού καταναγκασμού που δέχονται οι γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες. Δίνοντας το βήμα στα θύματα και μέσω κατάλληλων προϋποθέσεων, το κίνημα εμβαθύνει στις περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης με απώτερο στόχο την παραδοχή της επικράτησης του ζητήματος και την ενίσχυση της αναγκαιότητας για την επίλυση του προβλήματος και την αποκατάσταση των σημαντικότερων ατομικών δικαιωμάτων του ατόμου, τα οποία και καταπατούνται συστηματικά μέσω των σεξουαλικών κακοποιήσεων.

Χαρακτηριστική προσπάθεια για την αποκατάσταση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και μοιραία την αποκατάσταση μιας καλής ποιότητας ζωής που δε θα περιλαμβάνει την ντροπή και τον φόβο παρατηρείται στην Ινδία. Το κίνημα με το βρήκε εύφορο έδαφος στην Ινδία κατά το 2018, όταν οι γυναίκες μέσω του δημόσιου λόγου και εκμεταλλευόμενες την δύναμη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, δημοσίευσαν περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης. Στα περιστατικά αυτά μάλιστα, θύτες ήταν επιφανή πρόσωπα που συνδέονταν άμεσα με τον χώρο της πολιτικής και του θεάματος (Godbole, 2021). Σύμφωνα με μαρτυρίες, το κίνημα με το στην Ινδία έδωσε την δυνατότητα στις γυναίκες να μιλήσουν για όσα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης είχαν βιώσει και για τα οποία δίσταζαν να μιλήσουν. Το κίνημα συσπείρωσε τις κακοποιημένες γυναίκες και τις βοήθησε να αποκτήσουν την απαιτούμενη τόλμη για να μιλήσουν για τα περιστατικά σεξουαλικής βίας. Συγκεκριμένα η παραγωγός ταινιών στην Ινδία, Vinta Nanda αναφερόμενη στις επιδράσεις του κινήματος εξήγησε πως πριν από το κίνημα, φοβόμουν να μετακινηθώ γιατί ένιωθα απομονωμένη και εξοστρακισμένη. Η ίδια, έχοντας δεχθεί σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο της εργασίας της από ηθοποιό του Bollywood, σημειώνει πως το κίνημα συσπειρώνει μια ισχυρή ομάδα από κακοποιημένες γυναίκες με σκοπό να μην νιώθουν μόνες τους. Το γεγονός αυτό παρέχει την δυνατότητα στις γυναίκες να δημοσιοποιήσουν τις εμπειρίες τους και να οργανωθούν απέναντι στην βία και την κακοποίηση (Godbole, 2021). Τα πρώτα στοιχεία για το μέλλον του κινήματος με το στην Ινδία είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά καθώς στο προσεχές μέλλον ολοένα και περισσότερες γυναίκες θα μιλούν ανοιχτά για τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησής τους (Joshi, 2019).

Στη Δυτική Αφρική το κίνημα *me too* δεν γνωρίζει την ίδια επιτυχία, όπως σε άλλες χώρες, παρά τα αυξανόμενα περιστατικά κακοποίησης λόγω φύλου. Η μειωμένη επίδραση του κινήματος στην Δυτική Αφρική είναι απόρροια της πατριαρχικής κουλτούρας που παρά το πέρασμα των χρόνων δεν δείχνει σημάδια άμβλυνσης, όπως επίσης και του γεγονότος πως το κίνημα ξεκίνησε από λευκές και εύπορες γυναίκες με την βοήθεια τεχνολογικών εργαλείων, όπως για παράδειγμα οι ψηφιακές πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης. Παρά ταύτα, ο αγώνας για την εξάλειψη των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης αποτέλεσε αγώνα μείζονος σημασίας για την προάσπιση των δικαιωμάτων των θυμάτων. Για το λόγο αυτό, στην Κένυα και στην Σενεγάλη πραγματοποιήθηκαν διαδηλώσεις από τις γυναίκες, με αφορμή περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης και βίας. Στην Κένυα επικράτησε το *#MyDressIsMyChoice*, με αφορμή ενός περιστατικού βίας λόγω της ενδυμασίας ενώ στην Σενεγάλη επικράτησε το *#Noriwouma* (σημ: δε θα σιωπήσω), με στόχο τον περιορισμό των περιστατικών σεξουαλικής βίας με βάση το φύλο (Gouws, 2019). Οι παραπάνω δράσεις των γυναικών αποδεικνύουν πως η σεξουαλική κακοποίηση πρέπει -πάση θυσία- να εξαλειφθεί. Η εξάλειψη αυτή είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιων αγώνων και διαδηλώσεων, μέσω των οποίων οι γυναίκες εκφράζουν την δυσαρέσκειά τους αλλά και την αγωνία τους απέναντι στον ρόλο τους στην κοινωνία αλλά και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται, ιδιαίτερα στις πατριαρχικές και αναπτυσσόμενες κοινωνίες.

Θετικές επιδράσεις του κινήματος *me too* παρατηρούνται και στην μελέτη περίπτωσης του Πακιστάν, αρχής γενομένης—το 2018 όταν η Meesha Shafi δημοσιοποίησε το περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης που είχε δεχθεί στο χώρο εργασίας της. Το μοντέλο- τραγουδίστρια αποτελώντας μια γνώριμη και ισχυρή παρουσία στον καλλιτεχνικό χώρο στο Πακιστάν υποστήριξε πως η δημοσιοποίηση του περιστατικού αυτού αποτελεί το έναυσμα για την δημοσιοποίηση άλλων περιστατικών που είχαν δεχθεί οι γυναίκες. Στόχος ήταν να σπάσει η αλυσίδα της σιωπής και τα θύματα να μπορέσουν επιτέλους να ζήσουν ελεύθερα, χωρίς το αίσθημα του φόβου (Torra, 2020).

Μελετώντας ποικίλες περιπτώσεις του εξωτερικού, τόσο στις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες, το κίνημα του *me too* αποτέλεσε μια δικλείδα ασφαλείας για τις γυναίκες που μέχρι πρότινος ζούσαν στο περιθώριο και αδυνατούσαν να δημοσιοποιήσουν τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης που

είχαν βιώσει. Μπορεί το κίνημα να είχε περισσότερες και πιο ισχυρές επιδράσεις σε ορισμένες χώρες ενώ σε άλλες λιγότερο ισχυρές, σε όλες όμως τις χώρες παρατηρήθηκε η ανάγκη συσπείρωσης των θυμάτων και η σύνδεσή τους απέναντι σε έναν καθολικό στόχο: στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους και στην δημοσιοποίηση των παραβατών των δικαιωμάτων αυτών. Ανεξάρτητα από τις αποφάσεις της δικαιοσύνης γύρω από τα περιστατικά και την ποινή ή την ελευθέρωση των παραβατών, ολοένα και περισσότερες γυναίκες βρήκαν και εξακολουθούν να βρίσκουν τη δύναμη για να καταγγείλουν τα περιστατικά βίας, παρακινώντας έμμεσα και άλλες γυναίκες να μιλήσουν χωρίς φόβο για όσα περιστατικά έχουν βιώσει.

2.3.: Το κίνημα me too στην Ελλάδα

Δειλά- δειλά το κίνημα me too έκανε την εμφάνισή του σε πολλές χώρες του εξωτερικού πρεσβεύοντας την αποσιώπηση των περιστατικών κακοποίησης των γυναικών. Με το πέρασμα του χρόνου, το κίνημα όχι μόνο γινόταν πιο δημοφιλές αλλά βρήκε και ένθερμους υποστηρικτές, τόσο φυσικά πρόσωπα όσο και επιχειρήσεις και κοινωφελής οργανισμούς που έχουν ως όραμα την καθολική προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προστασία των θυμάτων από πάσης φύσεως επιθέσεις.

Το κίνημα του me too, έπειτα από πολλά χρόνια δράσης παγκοσμίως έφτασε και στην Ελλάδα κατά το 2021. Αφορμή στάθηκε η δημόσια δήλωση και καταγγελία της Ελληνίδας αθλήτριας Σοφίας Μπεκατώρου πως κατά την νεαρή ηλικία των 21 ετών και κατά την προετοιμασία της για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Σύδνεϋ, δέχτηκε σεξουαλική κακοποίηση από υψηλόβαθμο μέλος της ελληνικής ιστιοπλοϊκής ομοσπονδίας (Michael, 2021). Η δήλωση αυτή σόκαρε την κοινή γνώμη και προκάλεσε πολλές αντιδράσεις στο χώρο του αθλητισμού. Άμεσα, η ελληνική κυβέρνηση στάθηκε στο πλευρά του θύματος επιβραβεύοντας το θάρρος της να καταγγείλει το περιστατικό και δεσμευόμενο πως θα αποκατασταθεί η δικαιοσύνη και πως ο παραβάτης θα τιμωρηθεί.

Η δήλωση της Μπεκατώρου είχε κυρίως παρακινητικό χαρακτήρα, καθώς σύμφωνα με την ίδια σκοπός ήταν να παρακινηθούν και άλλα θύματα και να καταγγείλουν κακοποιητικές πράξεις και συμπεριφορές, ακόμα και αν αυτές προέρχονται από

υψηλά στελέχη οργανισμών ή επιφανή άτομα στο χώρο της πολιτικής και του καλλιτεχνικού θεάματος (Smith, 2022). Έτσι λοιπόν, σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα ολοένα και περισσότερες καταγγελίες άρχισαν να δημοσιοποιούνται από άλλες γυναίκες, κυρίως γνωστές από το χώρο του αθλητισμού και τον χώρο του θεάματος.

Μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα, ανατράπηκαν οι ισορροπίες του καλλιτεχνικού χώρου όταν ξεκίνησε να δημοσιοποιείται μια σωρεία καταγγελιών από ηθοποιούς, οι οποίες είχαν πέσει θύματα σεξουαλικής κακοποίησης από καλλιτεχνικούς διευθυντές ή ακόμα και συναδέλφους τους ηθοποιούς. Η αρχή στον χώρο της υποκριτικής έγινε από την Ζέτα Δούκα, η οποία δήλωσε πως είχε πέσει θύμα σεξουαλικής κακοποίησης από τον ηθοποιό Γιώργο Κιμούλη. Η δήλωση αυτή παρακίνησε και άλλες ηθοποιούς, όπως για παράδειγμα την Άννα Μαρία Παπαχαλαράμπους, να δημοσιοποιήσουν περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης στα οποία περιλαμβάνονταν και πράξεις γενετήσιου χαρακτήρα (Smith, 2022). Κορωνίδα των αποκαλύψεων που έλαβαν χώρα στον χώρο της υποκριτικής αποτέλεσε η αποκάλυψη πως μέσα στα ονόματα των επιφανών ηθοποιών που είχαν εμπλακεί σε περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης βρισκόταν και αυτό του Δημήτρη Λιγνάδη που τότε εκτελούσε χρέη καλλιτεχνικού διευθυντή του Εθνικού Θεάτρου. Η είδηση αυτή σόκαρε το πανελλήνιο, με τον Λιγνάδη να κατηγορείται για βιασμό ανηλίκων καθώς και για σεξουαλική παρενόχληση. Σε όλες τις περιπτώσεις, η δικαιοσύνη έδρασε άμεσα συλλαμβάνοντας τους κατηγορούμενους για σεξουαλική κακοποίηση, δίνοντας το δικαίωμα στα θύματα να υπερασπιστούν τον εαυτό τους και να παρουσιάσουν δημοσίως τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης που είχαν βιώσει. Ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα των δικαστικών παρεμβάσεων, οι γυναίκες στην Ελλάδα μέσω του me too κατάφεραν να αποκτήσουν τη δική τους φωνή, να υπερασπιστούν τον εαυτό τους και να επηρεάσουν θετικά τις άλλες γυναίκες δίνοντας τους το έναυσμα να αναφέρουν και εκείνες με τη σειρά τους αντίστοιχα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης.

Η αγγελικά πλασμένη εικόνα των θυτών αποκαθλώθηκε σταδιακά, μέσα από τις καταγγελίες των γυναικών που αφορούσαν σεξουαλικές επιθέσεις κυρίως μέσα στο χώρο εργασίας τους. Εκτός τούτου όμως το κίνημα του me too έλαβε σημαντικές διαστάσεις και για τις άσημες γυναίκες που όμως είχαν βιώσει περιστατικά

σεξουαλικής κακοποίησης τόσο στην εργασία τους όσο και εντός του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, από τους συζύγους τους (Μάνδρου, 2022).

Σε μια προσπάθεια απολογισμού της θέσης και της επίδρασης του κινήματος του με τοο στην χώρα σημειώνεται πως η Ελλάδα προχωρά με αργά και σταθερά βήματα καθώς δεν έχουν ακόμα επιτευχθεί όλα όσα προστάζει το κίνημα, από την άποψη της απονομής δικαιοσύνης και εξάλειψης παγιωμένων απαρχαιωμένων αντιλήψεων που ακόμα βρίσκουν εύφορο έδαφος στην χώρα. Για την αποκατάσταση των δικαιωμάτων και την δρομολόγηση των υποθέσεων στο δικαστήριο δεν αρκεί μόνο η ενίσχυση του κινήματος του με τοο, αλλά πολύ περισσότερο οι αλλαγές των συστημάτων στον χώρο της εργασίας και η εξάλειψη της αδρανοποίησης του νομικού συστήματος που οφείλει να βρίσκεται σε εγρήγορση για τις υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης. Στην προσπάθεια αυτή, μεγάλη είναι η συμβολή των ΜΜΕ καθώς παρέχουν αμεσότητα και γρήγορη διάδοση της πληροφορίας, ακόμα και ανώνυμης όταν διακυβεύεται η προστασία του θύματος (Φωτιάδη, 2022). Σε κάθε περίπτωση, η χώρα δεν έχει καταφέρει να αξιοποιήσει πλήρως τις θετικές επιδράσεις του κινήματος, γεγονός που σημαίνει ότι χρειάζεται μια πιο οργανωμένη προσέγγιση αλλά και περαιτέρω ενίσχυση του κινήματος από τους αρμόδιους φορείς, έτσι ώστε να προσεγγιστούν αποτελεσματικότερα και πιο άμεσα τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Κεφάλαιο 3ο: Το κίνημα Me too και τα Media

Όπως ήδη αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, το κίνημα του Me too αναπτύχθηκε -κατά κύριο λόγο- στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο και σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η σύγχρονη εποχή αποτελεί και την ψηφιακή εποχή που διακρίνεται για τα καλπάζοντα τεχνολογικά επιτεύγματα αλλά και για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που έχουν ως στόχο την αναμετάδοση πληροφοριών γεφυρώνοντας το χάσμα των αποστάσεων τόσο των ανθρώπων μεταξύ τους, όσο και μεταξύ του ατόμου και της πληροφορίας. Στο πλαίσιο αυτό, μεγάλο ρόλο εξακολουθούν να διαδραματίζουν τα Media, τόσο τα παραδοσιακά όσο και τα πιο σύγχρονα, δίνοντας τον παλμό της πληροφόρησης και ενισχύοντας το γνωστικό επίπεδο των χρηστών. Μάλιστα, ανέκαθεν η συμβολή των Media αφορούσε σε μεγάλο βαθμό την ενημέρωση γύρω από κοινωνικά ζητήματα με στόχο την ευρεία ευαισθητοποίηση του κοινού αλλά και την πληροφόρηση του συνόλου για τα κοινωνικά δεδομένα και ζητήματα που προκύπτουν με το πέρασμα του χρόνου. Το παρόν κεφάλαιο εστιάζει κυρίως στον ρόλο των Media απέναντι στα έμφυλα ζητήματα και ιδιαίτερα στο κοινωνικό ζήτημα που θίγει το κίνημα του Me too. Εκτός τούτου, το παρόν κεφάλαιο φιλοξενεί την θεωρητική έρευνα που αφορά το ρόλο των social media στην ανάδειξη και παρουσίαση του κινήματος αλλά και τα αποτελέσματα της εμπλοκής των social media στους χρήστες.

3.1.: Ο ρόλος των Media στα έμφυλα ζητήματα

Τα Media διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης καθώς στόχο έχουν όχι μόνο να πληροφορήσουν έγκαιρα και έγκυρα το κοινό, να το ευαισθητοποιήσουν γύρω από τα ζητήματα της επικαιρότητας αλλά και γύρω από τα βαθύτερα κοινωνικά ζητήματα που αφορούν το φύλο και τις διακρίσεις. Τα ζητήματα αυτά χαρακτηρίζονται γενικά, ως έμφυλα ζητήματα. Σύμφωνα με τον όρο αυτό, στα έμφυλα ζητήματα συγκαταλέγεται η θεματολογία που αφορά την ανησυχία γύρω από τις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών με βάση το/ή και το φύλο (EIGE, 2022).

Δεν είναι λίγες οι φορές που στο προσκήνιο της ημερήσιας διάταξης θεμάτων (agenda setting) βρίσκονται έμφυλα ζητήματα. Συνήθως, η αφορμή για τη συζήτηση προέρχεται από ένα περιστατικό που διαδραματίζεται στο κοινωνικό πλαίσιο και το οποίο δίνει το έναυσμα για περαιτέρω ανάλυση τόσο από δημοσιογράφους όσο και από ειδικούς που φιλοξενούνται από τα Media προκειμένου να παρέχουν σημαντικές

πληροφορίες στο κοινό. Σε κάθε περίπτωση η επαναφορά των έμφυλων ζητημάτων στην επικαιρότητα επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα διερεύνησης των ζητημάτων που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής.

Η λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης επικεντρώνεται κυρίως στην πληροφόρηση του κοινού γύρω από τα ζητήματα της επικαιρότητας (Πλειός, Η κοινωνία της ενημέρωσης. Ειδήσεις και νεωτερικότητα, 2011). Η σύγχρονη κοινωνία διακρίνεται για το σύμπλεγμα των κοινωνικών ζητημάτων που αφορούν μερίδες ανθρώπων που απαρτίζουν το κοινωνικό σύνολο. Συνεπώς, υπάρχει μεγάλη ανάγκη για μια πληροφόρηση αντικειμενική, που δεν κάνει διακρίσεις. Το θέμα γίνεται ακόμα πιο ευαίσθητο, όταν γίνεται λόγος για τα έμφυλα ζητήματα. Στην περίπτωση αυτή, στόχος των Media αποτελεί η λεπτομερής πληροφόρηση γύρω από τα έμφυλα ζητήματα, στα οποία περιλαμβάνονται -μεταξύ άλλων- περιστατικά διακρίσεων, σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας ακόμα και από τα παλαιότερα χρόνια τείνουν να διαμορφώνουν αντιλήψεις, μέσα από τις εικόνες και τις ειδήσεις που μεταδίδουν στο κοινό. Οι αντιλήψεις αυτές μάλιστα σχετίζονται με την θέση και το ρόλο των φύλων μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο. Παρά την ευθύνη των Media για εξάλειψη των διακρίσεων, οι έμφυλες διακρίσεις φαίνεται πως ενισχύονται παρά αμβλύνονται μέσα από την λειτουργία τους (IMS, 2020). Χαρακτηριστικά, όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα έρευνας, οι πιο νεαροί χρήστες που έρχονται σε επαφή με τα Media, δηλαδή τα παιδιά, φαίνεται πως επηρεάζονται από τον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται το γυναικείο φύλο, δημιουργώντας έτσι παγιωμένες προκαταλήψεις (Lemish & M. Götz, 2017).

Τα ευρήματα των ερευνών σχετικά με την εμπλοκή των Media στην διαμόρφωση στερεοτυπικών αντιλήψεων είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά αν αντιληφθεί κανείς πως η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται και ως κοινωνία της πληροφορίας, με την οποία συσχετίζονται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η απόκτηση γνώσεων, μέσα από την πληροφόρηση που προκύπτει από τα παραδοσιακά αλλά και τα σύγχρονα μέσα. Για τον λόγο αυτό, η προτεραιότητα πληροφόρησης των MME θα πρέπει να αναδιαμορφωθεί και να ρυθμιστούν οι τρόποι με τον οποίο παρουσιάζονται τα έμφυλα ζητήματα. Η πολιτική αυτορρύθμισης για την ισότητα καθώς και η ορθότητα λήψης αποφάσεων τόσο για την ημερήσια ατζέντα ενημέρωσης, όσο και για την

αξιολόγηση των ειδήσεων και των θεμάτων που δημοσιοποιούνται αποτελεί μονόδρομο για την λειτουργία των ΜΜΕ (IMS, 2020).

Στην σύγχρονη εποχή παρουσιάζει ιδιαίτερες προκλήσεις, οι οποίες απασχολούν και τα ΜΜΕ. Οι προκλήσεις επηρεάζουν και το εσωτερικό της κοινωνίας, έτσι όπως παρουσιάζεται από τις διαπροσωπικές σχέσεις που διέπονται από τα έμφυλα ζητήματα. Τα ΜΜΕ, χαρακτηριζόμενα και ως τέταρτη εξουσία, είναι σε θέση να αναδιαμορφώσουν το πλαίσιο συζήτησης γύρω από τα έμφυλα ζητήματα (Krijnen, 2015). Πιο συγκεκριμένα, η δύναμή τους πρέπει να χρησιμοποιηθεί έτσι ώστε να προκύπτει πάντα ένας γόνιμος διάλογος που οδηγεί, με ώριμη σκέψη και συλλογισμό, στην εξάλειψη των στερεοτυπικών συμπεριφορών και αντιλήψεων που μοιραία επηρεάζουν το ρόλο και τη θέση του γυναικείου φύλου, στην κοινωνία. Ο δημόσιος λόγος και η εμβέλεια των μέσων, παραδοσιακών και σύγχρονων, δίνει την ευκαιρία για την παρατήρηση όλων των έμφυλων ζητημάτων που δυσχεραίνουν την ποιότητα ζωής του γυναικείου φύλου, έτσι ώστε η προσέγγισή τους να περιορίσει, αν όχι να εξαλείψει, τις κοινωνικές ανισότητες, τα περιστατικά βία και την υπερίσχυση του ανδρικού φύλου με την ταυτόχρονη υποδούλωση του γυναικείου φύλου. Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να ειπωθεί πως οι αλλαγές που πρέπει να πραγματοποιηθούν δεν αφορούν μεμονωμένα τα ΜΜΕ και την εσωτερική τους λειτουργία, αλλά είναι απόρροια της σχέσης των ΜΜΕ με το κοινό και της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης, η οποία έχει την τάση να διαμορφώνει συμπεριφορές, να παγιώνει αντιλήψεις αλλά και να μεριμνά -όπου χρειάζεται- για να επαναπροσδιοριστούν σημαντικά κοινωνικά ζητήματα που αφορούν την επικαιρότητα.

3.2.: Δημοσιογραφική δεοντολογία

Στα πλαίσια της δημοσιογραφικής κάλυψης των ζητημάτων της επικαιρότητας, σημαντική είναι η παρατήρηση γύρω από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του δημοσιογράφου που εργάζεται για ένα μέσο ή φορέα που μπορεί με βάση την αναπαραγωγή ειδήσεων να επηρεάσει τη γνώμη του κοινού. Αναφορικά με το ρόλο του δημοσιογράφου, ο ρόλος αυτός έχει χαρακτηριστεί και ως λειτουργήμα κυρίως εξαιτίας της αναγκαιότητας μετάδοσης έγκυρων πληροφοριών που βασίζονται στην αντικειμενική παρουσίαση των ειδήσεων αλλά και στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης (Παπαθανασόπουλος, 2000).

Το έργο του δημοσιογράφου και γενικότερα η μαχόμενη δημοσιογραφία βασίζεται σε ορισμένες αρχές που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα του έργου του δημοσιογραφικού δυναμικού αλλά και την εμπιστοσύνη του κοινού απέναντι στα μέσα. Οι αρχές αυτές είναι πέντε και αποτελούνται από την αλήθεια, την ανεξαρτησία, την αμεροληψία, την ανθρωπιά και την λογοδοσία (Brown, 2020). Οι παραπάνω αρχές είναι μέρος της δημοσιογραφικής δεοντολογίας και αποτελούν αναγκαία δεδομένα τα οποία πρέπει κάθε δημοσιογράφος να λαμβάνει υπόψη κατά την αναζήτηση και μετάδοση της είδησης.

Η αποτελεσματική εργασία των μέσων και του δημοσιογράφου είναι απόρροια της τήρησης όλων των παραπάνω κανόνων. Για παράδειγμα, μια είδηση που δημοσιεύεται δεν πρέπει να είναι αληθοφανής αλλά να είναι αληθινή, με την πηγή και το περιεχόμενο να ελέγχεται και να μην αποσκοπεί στην παραπλάνηση του κοινού, στα λεγόμενα δηλαδή fake news (Waisbord, 2018). Βασικός στόχος των μέσων και κατ' επέκταση του δημοσιογράφου, είναι η αμεροληψία που συμβαδίζει με την αντικειμενικότητα της πληροφόρησης, γεγονός που υποδηλώνει πως χρέος του δημοσιογράφου δεν είναι να πάρει θέση απέναντι στα γεγονότα αλλά απλώς να συμβάλει στην μετάδοση της πληροφορίας καθιστώντας την έτσι προσβάσιμη στο κοινό. Όλα τα ζητήματα της επικαιρότητας πρέπει να προσεγγίζονται από το βαθύτερο αίσθημα της ανθρωπιάς και να αναλύονται με γνώμονα τον άνθρωπο. Στο πλαίσιο αυτό, ενισχυμένη πρέπει να είναι σε όλα τα επίπεδα η λογοδοσία των δημοσιογράφων αλλά και των μέσων απέναντι στο κοινό, αναφορικά με τις ειδήσεις που αναπαράγονται και δημοσιεύονται.

Ιδιαίτερα η δημοσιογραφία που επικεντρώνεται ή που περιλαμβάνει έμφυλα ζητήματα πρέπει να επικεντρώνεται στην κάλυψη των προαναφερθέντων αρχών, στοχεύοντας στην οργανωμένη προσέγγιση των ζητημάτων αυτών, θέτοντας παράλληλα σε πρώτο πλάνο την ανθρώπινη φύση των ζητημάτων αλλά και την εγκυρότητα των ειδήσεων που δημοσιεύονται. Οι αρχές αυτές αποτελούν χρέος τόσο του δημοσιογράφου όσο και των μέσων, κυρίως όταν πρόκειται για κοινωνικά ζητήματα που θίγουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα του ατόμου. Μέσα από τις αρχές αυτές παρουσιάζεται και η ευθύνη του δημοσιογράφου να παρουσιάζει τα έμφυλα ζητήματα με τρόπο αντικειμενικό, στοχεύοντας στην αποκατάσταση της αλήθειας και στην επικράτηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (McCombs, 2009).

3.3.: Η κάλυψη των περιστατικών από την τηλεόραση

Επαναφέροντας τη συζήτηση γύρω από το κίνημα του Me too και τη σεξουαλική κακοποίηση εις βάρος των γυναικών ανά τον κόσμο, το ενδιαφέρον συγκεντρώνεται γύρω από τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα κάλυψαν τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, αλλά και την πρόοδο που σημείωνε το κίνημα ανά περιόδους και ανά γεωγραφική περιοχή. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης απασχόλησε όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τόσο τα παραδοσιακά όσο και τα ψηφιακά.

Η τηλεόραση, αποτελώντας ένα παραδοσιακό μέσο μαζικής ενημέρωσης, είχε καταλυτικό ρόλο στην ανάδειξη των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης. Η τηλεόραση ενίσχυσε το ρόλο του κινήματος me too αλλά και τη φωνή των θυμάτων-γυναικών, μέσα από το βήμα που έδωσε στις γυναίκες για να μιλήσουν για την εμπειρία τους. Πιο συγκεκριμένα, η τηλεόραση μέσω των -καθορισμένων από το ημερήσιο πρόγραμμα- δελτίων ειδήσεων, ενημέρωνε σε διαρκή ροή τους τηλεθεατές για όλα τα νεότερα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης που έρχονταν στο προσκήνιο μέσω των νέων καταγγελιών που επιβεβαιώνονταν. Εκτός αυτού, στην τηλεόραση δεν υπάρχουν μόνο ειδησεογραφικά προγράμματα, όπως τα δελτία ειδήσεων, αλλά και λοιπές εκπομπές (λ.χ. πρωινές) και *magazine*, τα οποία στα πλαίσια της διάταξης των θεμάτων φιλοξενούσαν καλεσμένους που παραχωρούσαν συνεντεύξεις σε δημοσιογράφους και παρουσιαστές. Πρόκειται για το λεγόμενο δημοσιογραφικό είδος «infotainment», κατά το οποίο σημαντικές ειδήσεις για την κοινωνία παρουσιάζονται μέσα στο πλαίσιο της ψυχαγωγικής ενημέρωσης (Campbell, C. Martin, & B. Fabos, 2017).

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Ζέτας Δούκα, όταν δημοσιοποίησε το περιστατικό βίας που είχε δεχθεί από τον Γιώργο Κιμούλη στην τηλεόραση, ως καλεσμένη σε τηλεοπτική πρωινή εκπομπή. Ιδιαίτερα στον ελλαδικό χώρο, ο τηλεοπτικός χρόνος αξιοποιήθηκε για να δοθεί το έναυσμα συζήτησης και για να ενισχυθούν οι μαρτυρίες για άλλα περιστατικά βίας και σεξουαλικής κακοποίησης με θύματα γυναίκες στο χώρο εργασίας τους, ή στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Την ίδια πρακτική ακολούθησε και η τηλεόραση ως μέσο στο εξωτερικό. Μεγάλη σημασία στον τομέα των *media* και ιδιαίτερα στην τηλεόραση δίνεται στην ανάδειξη ποικίλων απόψεων σε μια εκάστοτε θεματολογία, όπως εδώ η θεματολογία

αυτή αφορά την σεξουαλική κακοποίηση. Μέσω της χρήσης οπτικοακουστικού υλικού παρέχεται η δυνατότητα για μεγαλύτερη έμφαση γύρω από το ζήτημα της σεξουαλικής κακοποίησης αλλά και η αποτελεσματικότερη ευαισθητοποίηση του κοινού, συνεπώς η κάλυψη των περιστατικών πραγματοποιείται με αμεσότητα (Messaris & L. Abraham, 2001).

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η τηλεόραση υποδέχθηκε ένθερμα το κίνημα του Με too καθώς αποτελούσε ένα θέμα επικαιρότητας για την κοινωνία, με το οποίο το κοινό δεν είχε εξοικειωθεί. Η ελλιπής εξοικείωση μπορεί να αποκατασταθεί με συνεχή πληροφόρηση, γεγονός που παρατηρήθηκε στο διάστημα που ακολούθησε μετά την πρώτη καταγγελία της Σοφίας Μπεκατώρου (Μάγρα, 2021). Παρά την αναγκαιότητα λεπτού χειρισμού του ζητήματος των καταγγελιών σεξουαλικών κακοποιήσεων από γυναίκες που διαπρέπουν στο χώρο του αθλητισμού και της υποκριτικής, σε πολλές περιπτώσεις δεν έλειψαν τα ευτράπελα αναφορικά με τον χειρισμό των καταγγελιών από το μέσο της τηλεόρασης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε η περίπτωση του Λιγνάδη, όπως σχολιάστηκε από το ελληνικό ιδιωτικό κανάλι του STAR. Αφού ο ίδιος, μέσω καταγγελιών, κατηγορήθηκε για βιασμό ανηλίκων, την παραπομπή του στη δικαιοσύνη θέλησε να σχολιάσει το κανάλι με τη λεζάντα: «Γνωστός σκηνοθέτης στο μάτι του κυκλώνα για το...τίποτα» (ThePressProject, 2021). Όπως ήταν φυσικό, η φράση αυτή και κυρίως η θέση του καναλιού γύρω από τις καταγγελίες για σεξουαλική κακοποίηση από τον Δημήτρη Λιγνάδη εξόργισε την κοινή γνώμη φέρνοντας στο προσκήνιο το ζήτημα της αμφισβητούμενης δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Άμεσα το κανάλι απέσυρε την θέση αυτή, ζητώντας συγγνώμη από το ευρύ κοινό, ωστόσο ήδη η καχυποψία του κοινού γύρω από την αληθινή τοποθέτηση των καναλιών απέναντι σε ζητήματα σεξουαλικής κακοποίησης είχε ήδη ενισχυθεί.

Είναι πράγματι σημαντικό να ειπωθεί πως δεν αρκεί να παρατηρηθεί μόνο ο θετικός τρόπος με τον οποίο συνέβαλε ο τομέας της τηλεόρασης στα πλαίσια τόσο της παρουσίασης των έμφυλων ζητημάτων ή ακόμα και της ενίσχυσης του κινήματος του Με too. Η τηλεόραση, η οποία συνδυάζει την εικόνα με τον ήχο παρέχει μια σειρά από ερεθίσματα και είναι σε θέση να αναπαράγει αντιλήψεις που αφορούν τα πλαίσια της κοινωνίας. Ακόμα και στον τομέα της δημοσιογραφίας στην Ελλάδα, τα έμφυλα ζητήματα αποτελούν ένα μόνιμο ζήτημα που χρήζει προσοχής. Σύμφωνα με τις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, οι Ελληνίδες δημοσιογράφοι δεν εισπράττουν

τον ίδιο σεβασμό από τους άντρες ή όπως οι άνδρες. Η εδραίωση των στερεοτυπικών αντιλήψεων μάλιστα, υποβαθμίζει τόσο την δημοσιογραφική καριέρα της γυναίκας δημοσιογράφου, υποβαθμίζοντάς την ακόμα και σε θέσης ιεραρχίας (Η Αυγή, 2018). Στον τομέα της τηλεόρασης εντάσσονται και κατηγορίες όπως αυτή της διαφήμισης αλλά και της μυθοπλασίας. Η διαφήμιση παρά το πέρασμα των χρόνων και την ενίσχυση της θέσης του γυναικείου φύλου στα πλαίσια της κοινωνίας, εξακολουθεί να παρουσιάζει την γυναίκα ως παραδοσιακή νοικοκυρά που νοιάζεται για την φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών και του ανδρός της. Αντίθετα, σε διαφημίσεις με κέντρο το ανδρικό φύλο προάγεται η εξουσία, η αποφασιστικότητα και η εξέλιξη (Αυγή, 2018). Κατά τον Πλειό, οι προκαταλήψεις ενισχύονται ακόμα και μέσα από την ελληνική μυθοπλασία, καθώς σύμφωνα με τη γενικότερη εικόνα που επικρατεί, η γυναίκα στην ελληνική μυθοπλασία δραστηριοποιείται είτε σε σχολεία ως δασκάλα, ή στο σπίτι ως νοικοκυρά φροντίζοντας τα παιδιά και το σύζυγο (Πλειός, 2018). Από την άλλη πλευρά, οι άντρες παρουσιάζονται ως ισχυροί, ως αυτοί που κινούν τα νήματα τις δράσεις και είναι ικανοί να λαμβάνουν αποφάσεις που μπορούν να επηρεάσουν όλη τη τηλεοπτική δράση.

Όσον αφορά στο *me too*, επικρατεί η άποψη πως η τηλεόραση μπορούσε να εμβαθύνει περισσότερο στο ζήτημα, διατηρώντας το σε ιεραρχικά ανώτερη θέση αναφορικά με τα ζητήματα της ημερήσιας διάταξης. Μάλιστα, όπως έχει υποστηριχθεί, πολλές εκπομπές, ενώ είχαν την δυνατότητα να παρουσιάσουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον γύρω από την ενίσχυση του κινήματος *me too*, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, δεν έδωσαν την απαιτούμενη προσοχή με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές το ζήτημα να παραμένει στα άδυνα, ή τουλάχιστον να μην δίνεται η πρέπουσα προσοχή (Περρή, 2021).

Παρά ταύτα, τα ελληνικά κανάλια σύσσωμα δημοσιοποιούσαν το ντόμινο αποκαλύψεων από τα θύματα στοχεύοντας τόσο στην εξοικείωση του κοινού με το κίνημα του *me too*, όσο και στην δημοσιοποίηση των περιστατικών δίνοντας κίνητρο και σε άλλες γυναίκες να μιλήσουν για τα περιστατικά που έχουν βιώσει. Καθ' όλη την διάρκεια των δικαστικών ενεργειών που αφορούσαν την καταδίκη των ενόχων που είχαν κατηγορηθεί για σεξουαλική κακοποίηση, τα ελληνικά κανάλια κάλυψαν με σαφήνεια το θέμα μέσω του δικαστικού ρεπορτάζ. Το σημαντικότερο από όλα είναι πως η ελληνική τηλεόραση, παρά τις αρχέτυπες στερεοτυπικές αντιλήψεις που ακόμα κυριαρχούν στην ελληνική κοινωνία, παρενέβη δραστικά προσεγγίζοντας -στις

περισσότερες περιπτώσεις- το έμφυλο αυτό ζήτημα αποκρυσταλλώνοντας απόψεις που επικροτούσαν είτε άμεσα είτε έμμεσα το βιασμό και την κακοποίηση (ΔΙΟΤΙΜΑ, 2022).

Στο εξωτερικό το κίνημα του me too ανέτρεψε τα δεδομένα της δημοσιογραφίας, ενώ παράλληλα αναδιαμόρφωσε το ρόλο των κακοποιημένων θυμάτων, μέσα από τη μυθοπλασία και τις τηλεοπτικές σειρές. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ορισμένων τηλεοπτικών σειρών που προβλήθηκαν στην μικρή οθόνη, έτσι ώστε να θίξουν το ζήτημα της έμφυλης βίας και κακοποίησης, εστιάζοντας στις περιπτώσεις των θυμάτων. Μια από αυτές τις σειρές ήταν το «13 Reasons Why» ενώ στα κινηματογραφικά δρώμενα, το κοινό απασχόλησε η stand up ταινία «Rape Jokes». Στην πρώτη περίπτωση παρουσιάστηκαν οι τραγικές επιπτώσεις της κακοποίησης, ενώ στη δεύτερη περίπτωση καταβλήθηκε προσπάθεια για την διακωμώδηση των περιπτώσεων βιασμού προκειμένου το ζήτημα να προσεγγιστεί με μια χιουμοριστική χροιά (Bernstein, 2018).

Ακόμα ωστόσο και στην περίπτωση του εξωτερικού, η τηλεόραση φαίνεται πως για ακόμα μια φορά συμβάλει στην κυριαρχία των στερεοτυπικών αντιλήψεων, επηρεάζοντας ιδιαίτερα τους νέους ανθρώπους. Η τηλεόραση φαίνεται πως ανέκαθεν οδηγεί μέσω των διαφημίσεων στη σεξουαλικοποίηση των γυναικών και αντίστοιχα στην ενίσχυση των ηγετικών θέσεων που καταλαμβάνει ο ανδρικός πληθυσμός (Monique-Ward & P. Grower, 2020). Στο κομμάτι των TV-Shows στο εξωτερικό, οι κεντρικοί παρουσιαστές είναι στην πλειοψηφία τους άνδρες, ενώ το ίδιο παρατηρείται και στα δελτία ειδήσεων, με τις γυναίκες να καταλαμβάνουν κατώτερες θέσεις που έπονται μετά από αυτές των ανδρών (Haim & K. Maurus, 2021).

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε επιτρέπει την εξαγωγή ενός συμπεράσματος για τον ρόλο της τηλεόρασης και τον τρόπο παρουσίασης των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, το μέσο της τηλεόρασης δεν έμεινε αμέτοχο, αλλά αξιοποιώντας όλα τα μέσα που διαθέτει κατέγραψε το θέμα γύρω από όλες τις οπτικές του. Τα MME τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα, δεν παρουσίασαν απλώς το θέμα, αλλά θέλοντας να ευαισθητοποιήσουν το κοινό έδωσαν το βήμα σε ολόένα και περισσότερους αρμόδιους επί του θέματος, να τοποθετηθούν παρουσιάζοντας τόσο το μέγεθος του προβλήματος, όσο και την αναγκαιότητα της εδραίωσης του κινήματος του me too.

3.4.: Me too στο διαδίκτυο

Η έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί σε θεωρητικό επίπεδο επιβεβαιώνει πως το διαδίκτυο αποτέλεσε το ισχυρότερο εργαλείο για την ενίσχυση του έμφυλου ζητήματος και την παρουσίαση του κινήματος του Me too στο κοινό. Η ενισχυμένη δράση και η άμεση ανταπόκριση των διαδικτυακών μέσων ήταν απόρροια της εμβέλειας του διαδικτύου καθώς και απόρροια του ψηφιακού του χαρακτήρα που επιτρέπει την έγκαιρη ενημέρωση και την αναμετάδοση πληροφοριών. Άλλωστε δε πρέπει να ξεχαστεί πως η ανάπτυξη του Me too βρήκε εύφορο έδαφος μέσα από το διαδίκτυο, συνεπώς αντιλαμβάνεται κανείς την εμβέλεια του μέσου αλλά και την ισχυρή σύνδεσή του με τους χρήστες, στον τομέα της επικοινωνίας.

Το διαδίκτυο έφερε στο φως το κίνημα χάρη στα μέσα που δραστηριοποιήθηκαν κυρίως στον ψηφιακό κόσμο. Στο διαδίκτυο οργανώθηκαν κυρίως οι ηλεκτρονικές εκδόσεις των εφημερίδων αλλά και blogs που αφιέρωναν άρθρα για τον σχολιασμό του κοινωνικού αυτού ζητήματος. Το πρώτο ζητούμενο κατά την έξαρση των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης και της εμφάνισης του Me too αποτέλεσε η ταχεία ενημέρωση του κοινού για τις θέσεις του κινήματος, τον λόγο ανάπτυξής του στα πλαίσια της κοινωνίας και την αναγκαιότητα ενίσχυσης του τόσο από το γυναικείο δυναμικό, όσο και από οργανισμούς και λοιπούς φορείς που δραστηριοποιούνται στην διευθέτηση κοινωνικών ζητημάτων. Για τον λόγο αυτό, στο διαδίκτυο πολλές ηλεκτρονικές σελίδες -είτε αυτές ανήκουν σε κάποιο δημοσιογραφικό μέσο είτε αυτές έχουν μια εναλλακτική λειτουργία- θέλησαν να παρουσιάσουν εμπειριστατωμένα το κίνημα του Me too. Η πληθώρα των αποτελεσμάτων αποδεικνύεται με την απλή αναζήτηση στην μηχανή Google: αρκεί μόνο η πληκτρολόγηση της φράσης «Me too» για να διαπιστώσει κανείς τις διαστάσεις του ζητήματος στον ψηφιακό κόσμο από τα ψηφιακά μέσα ενημέρωσης. Στο διαδίκτυο παρουσιάστηκαν περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης από όλο τον κόσμο συμπεριλαμβανομένων αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, παρέχοντας έτσι μια ολοκληρωμένη εικόνα για τα ποσοστά βίας στα κράτη.

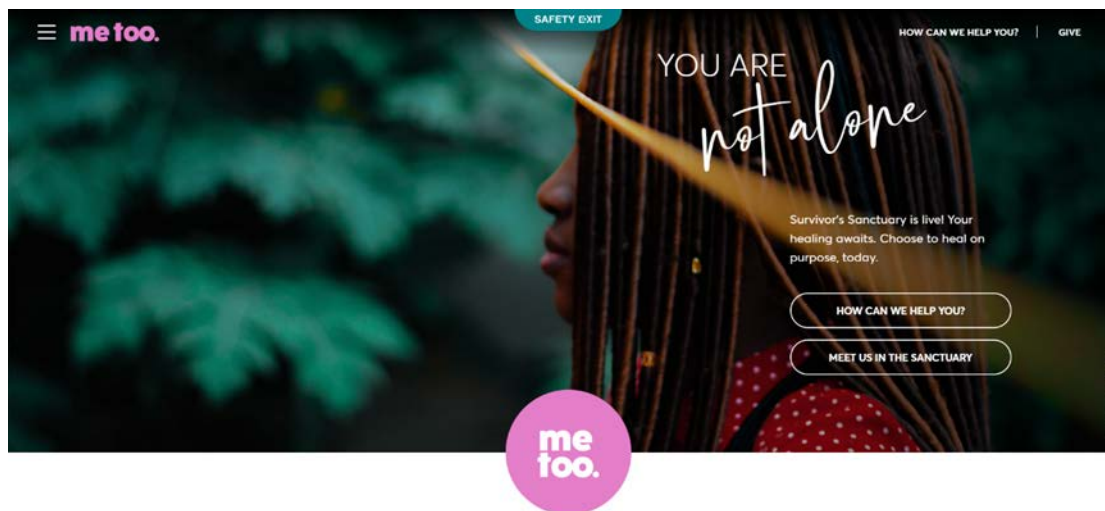
Παρόλα αυτά, η ισχυρή θέση του διαδικτύου στην παγκόσμια σφαίρα επιτρέπει εκτός από την πληροφόρηση και την κινητοποίηση του κοινού. Στο διαδίκτυο δεν παρουσιάζονταν μόνο ειδησεογραφικά νέα αναφορικά με τις επιδράσεις του Me too

και τα αυξανόμενα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, αλλά μέσω του διαδικτύου δημιουργήθηκαν δράσεις που αποσκοπούσαν στην άμβλυνση του προβλήματος και στην ενίσχυση της θέσης του θύματος, ενθαρρύνοντάς το να μιλήσει για τα περιστατικά που έχει βιώσει και να αισθανθεί ασφάλεια. Μια χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η σελίδα #METOO GREECE, που δημιουργήθηκε τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Με σύνθημα την έκφραση «Σπάμε τη σιωπή», η σελίδα διαμορφώθηκε με στόχο την συμπαράσταση στις γυναίκες που έχουν δεχθεί σεξουαλική κακοποίηση (#METOO GREECE, 2022). Η σελίδα #METOO GREECE, έχει ενημερωτικό χαρακτήρα καθώς το περιεχόμενό της αφιερώνεται στα δικαιώματα της γυναίκας και στις δράσεις που πραγματοποιούνται σε μια προσπάθεια προάσπισης των δικαιωμάτων αυτών. Πρόκειται για μια σελίδα στην οποία η κακοποιημένη γυναίκα μπορεί να βρει καταφύγιο, να ενημερωθεί και να δράσει άμεσα για να σπάσει την αλυσίδα της κακοποίησης. Αντίστοιχη μη κερδοσκοπική οργάνωση, η οποία παρέχει υπηρεσίες στις κακοποιημένες γυναίκες στα πλαίσια του κινήματος, αποτελεί η ομώνυμη οργάνωση «Metoo» (Me too, 2022). Αμφότερες αυτές οι οργανώσεις επεκτείνουν την δράση τους παρέχοντας υπηρεσίες συμβουλευτικού χαρακτήρα, ενισχύοντας τη θέση του θύματος και δίνοντας του το βήμα να δημοσιοποιήσει και να καταγγείλει τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης που έχει δεχθεί.

Εικόνα 2: Η αρχική σελίδα του οργανισμού «METOO GREECE»

Πηγή: (#METOO GREECE, 2022)

Εικόνα 3: Η αρχική σελίδα του οργανισμού «Me too»

Πηγή: (Me too, 2022)

Τα περισσότερα διαδικτυακά μέσα, τόσο τα διεθνή όσο και τα εγχώρια, διατήρησαν μια ουδέτερη στάση απέναντι στην παρουσίαση του ζητήματος. Τα περισσότερα από αυτά παρέμειναν σταθερά στην ενημέρωση για τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, με το ζήτημα να λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις μετά την σύσσωμη δημοσιοποίηση των πρώτων περιστατικών από γυναίκες που διαπρέπουν στο χώρο του αθλητισμού, της υποκριτικής και γενικότερα γυναίκες που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της δημοσιότητας (Μάγρα, 2021).

Στην περίπτωση της Ελλάδας, μετά την δημοσιοποίηση της σεξουαλικής κακοποίησης που δέχθηκε η Σοφία Μπεκατώρου, τα μέσα ξεκίνησαν να δημοσιεύουν ολοένα και περισσότερες περιπτώσεις βίας και κακοποίησης εις βάρος των γυναικών. Αυτό που φαίνεται να άλλαξε είναι ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται πλέον στο διαδίκτυο, το ζήτημα της έμφυλης βίας. Τα δημοσιογραφικά ηλεκτρονικά μέσα επαναπροσδιόρισαν τον ρόλο τους και συνέβαλαν δραστικά στην δημοσιοποίηση στοιχείων που βοηθούν στην κατανόηση του ζητήματος μετρώντας παράλληλα και τα ποσοστά βίας και τονίζοντας την ανάγκη για αμεσότερη παρέμβαση που οδηγεί στην

αποκατάσταση των δικαιωμάτων των γυναικών (Γεωργίου, Δ. Μητρόπουλος, Κ. Νικολοπούλου, & Ε. Ψυλλάκου, 2021).

Η περίπτωση του διεθνή ψηφιακού τύπου δεν γνώρισε μεγάλες διαφορές από εκείνη της ελληνικής. Τα μέσα στο διαδίκτυο υποδέχτηκαν το ζήτημα του Me too με προβληματισμό, εκφράζοντας την ανησυχία τους για τις διαστάσεις του ζητήματος και κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου για τις επιπτώσεις των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα πλαίσια τόσο της κοινωνίας, όσο και του γυναικείου φύλου (Weston, 2021). Όπως έχουν ήδη αποδείξει έρευνες, το διαδίκτυο ως τεχνολογικό επίτευγμα εξυπηρετεί στην επίλυση προβλημάτων που ελλοχεύουν κινδύνους για τα ατομικά και αναφαίρετα δικαιώματα των ανθρώπων. Η διάδοση του κινήματος του me too και η συνεχής πληροφόρηση γύρω από τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης κινητοποίησε τόσο τα θύματα, όσο και το κοινό να μην μείνουν αμέτοχοι μπροστά στην καταπάτηση των δικαιωμάτων και μπροστά στο αίσθημα του φόβου και της απειλής. Το διαδίκτυο αποτέλεσε -εκτός από πηγή πληροφόρησης- ένα περιβάλλον στο οποίο οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούσαν να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και να συσπειρωθούν απέναντι στο φόβο και στους θύτες τους. Πολύ περισσότερο, το διαδίκτυο έδρασε καταλυτικά στην επανένταξη των θυμάτων στην ενεργό δράση, μέσα από υπηρεσίες αλλά και μέσα από την επικοινωνία που είχε θετικές επιδράσεις (Thompson, 2018).

Σε αυτό το πλαίσιο αξίζει να γίνει μια σύντομη αναφορά στις αρνητικές επιδράσεις του διαδικτύου στο κίνημα του me too. Με την ενίσχυση των καταγγελιών, ιδιαίτερα στο χώρο του διαδικτύου, δε μπορούσε να γνωστοποιηθεί το αν η καταγγελία βασίζεται ή όχι σε πραγματικά γεγονότα, ή αποτελεί απλώς μια αφορμή για την επικέντρωση των μέσων σε ένα πρόσωπο. Δηλαδή, μέσα από το διαδίκτυο δε μπορούσε να εξακριβωθεί το επίπεδο της δημοσιοποίησης περιστατικών βιασμού, για το αν πρόκειται για αλήθεια ή ψέμα (Harvard Business Review, 2019). Εν πάσει περιπτώσει, το ίντερνετ ως μέσο ευνοήθηκε από την παρουσίαση περιστατικών - χωρίς απαραίτητα να κερδίζει το ενδιαφέρον του κοινού που εκδηλώθηκε μέσω των «κλικ» και της επισκεψιμότητας σε σελίδες. Υποστηρίζεται μάλιστα, πως μια ψευδής μαρτυρία μπορεί να προκαλέσει αναταραχές στο ζήτημα του me too. Ιδιαίτερη προσοχή στο διαδίκτυο πρέπει να συγκεντρώνει η διάκριση της άποψης «Πιστεύουμε τις γυναίκες» με αυτήν « Πιστεύουμε όλες τις γυναίκες» (Dastagir, 2017). Αυτό στην πράξη σημαίνει πως αν και θα πρέπει να δίνεται σε όλες τις γυναίκες το βήμα για να

αναφέρουν ή να καταγγείλουν περιστατικά βίας και σεξουαλικής κακοποίησης, το βήμα αυτό πρέπει να δίνεται υπό προϋποθέσεις ενώ παράλληλα σε κάθε περίπτωση να εξετάζεται η εγκυρότητα της πληροφορίας που μεταδίδεται προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η ακρίβεια, όχι μόνο των δεδομένων που παρουσιάζονται αλλά και τον ατόμων που κατηγορούν και κατηγορούνται.

Εκτός του κινήματος του me too, το διαδίκτυο ως φορέας πληροφόρησης, πολλές φορές έχει αρνητικές επιδράσεις αναφορικά με τα έμφυλα ζητήματα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι περιπτώσεις του revenge porn. Με τον όρο revenge porn νοείται η δημοσιοποίηση οπτικοακουστικού υλικού με σεξουαλικό περιεχόμενο, χωρίς να το γνωρίζει το θύμα και χωρίς να έχει δώσει τη συγκατάθεσή του για την δημοσιοποίηση αυτή (GOV.UK, 2015). Το revenge porn αποτελεί ένα σύγχρονο πρόβλημα σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς αποτελεί μια κίνηση του ανδρικού πληθυσμού ενάντια στις γυναίκες που πραγματοποιείται κυρίως ως εκδίκηση. Πληθώρα οπτικοακουστικού υλικού δημοσιεύεται σε πολλές σελίδες πορνογραφικού περιεχομένου, στις οποίες οι χρήστες με τη χρήση του διαδικτύου μπορούν και να παρακολουθήσουν, καταπατώντας τα δικαιώματα του θύματος. Η δημοσιοποίηση παρόμοιων βίντεο στο διαδίκτυο προκαλεί αρνητικά συναισθήματα στο θύμα, ενώ τις περισσότερες φορές ο νόμος δε μπορεί να υποστηρίξει και να υπερασπιστεί τις γυναίκες που πέφτουν θύματα μέσω της δράσης αυτής (Metcalf, 2018). Συνεπώς παρατηρείται πως το διαδίκτυο δίνει τον απαιτούμενο χώρο -σε ορισμένες περιπτώσεις- στους θύτες να προβούν σε ανάρμοστες δημοσιεύσεις, ακόμα και ανώνυμα, ενισχύοντας τα ζητήματα σεξουαλικής κακοποίησης.

Στο σημείο αυτό αξίζει να ειπωθεί πως και τα social media, από τη πλευρά τους, ενίσχυσαν το όραμα για μια καλύτερη κοινωνία απαλλαγμένη από τη σεξουαλική έμφυλη κακοποίηση. Καταρχάς, το κίνημα του Me too ξεκίνησε από το MySpace που αποτελεί ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης που προάγει την ελεύθερη δημόσια έκφραση και ανταλλαγή απόψεων. Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκαν και άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, πιο σύγχρονα, όπως για παράδειγμα η πλατφόρμα του Facebook και του Instagram. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενίσχυσαν την διάδοση περιστατικών βίας και σεξουαλικής κακοποίησης και στο σύνολό τους αποσκοπούσαν στην αξιοποίηση των τεχνολογικών εργαλείων με τέτοιο τρόπο ώστε οι γυναίκες να μπορέσουν να καταγγείλουν τα περιστατικά, να αποκτήσουν ελευθερία

της γνώμης και να εξασφαλίσουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής, απαλλαγμένη από την έμφυλη βία και το αίσθημα του φόβου (Corsi, L. Thissen, & G. Zacchia, 2019).

Κεφάλαιο 4ο: Μέθοδος

4.1. Ερευνητικοί στόχοι και ερωτήματα

Οι ερευνητικοί στόχοι της παρούσας εργασίας είναι οι εξής:

Να μελετηθούν τα περιστατικά που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας στο ξεκίνημα του κινήματος Me too στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στον χώρο του θεάματος με σκοπό να εντοπιστούν στερεότυπα, σχέσεις εξουσίας και φόβου.

Να μελετηθεί το ερώτημα «γιατί τώρα;» σύμφωνα με τις καταγγέλλουσες και τα στερεότυπα που παρουσιάζονται.

Να αναδειχθούν προβλήματα και ελλείψεις που συνδέονται με την άσκηση των δημοσιογραφικών καθηκόντων στο θέμα των καταγγελιών και συμβάλλουν στην ενίσχυση κοινωνικών στερεοτύπων.

Με βάση τους παραπάνω στόχους προκύπτουν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

Ποια στερεότυπα και ποιες σχέσεις εξουσίας και φόβου εντοπίζονται στον χώρο του θεάματος σύμφωνα με τις καταγγέλουσες;

Πώς απαντούν οι καταγγέλλουσες στο ερώτημα «γιατί τώρα;» και ποια στερεότυπα παρουσιάζονται;

Ποια κοινωνικά στερεότυπα ενισχύονται από τα προβλήματα και τις ελλείψεις που αφορούν την άσκηση των δημοσιογραφικών καθηκόντων στο θέμα των καταγγελιών;

4.2. Τεκμηρίωση επιλογής της μεθόδου της έρευνας

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος έρευνας και ανάλυσης καθώς στόχος της έρευνας ήταν να διερευνήσει συγκεκριμένα στοιχεία του λόγου μιας συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων και όχι ενός ευρέους δείγματος. Παράλληλα η συγκεκριμένη μεθοδολογία επιλέχθηκε διότι προσφέρει την δυνατότητα διαμόρφωσης του θέματος κατά την εξέλιξη της έρευνας και την εύρεση κοινών ή διαφορετικών στοιχείων μεταξύ των περιπτώσεων προς διερεύνηση. Βασική αρχή της ποιοτικής έρευνας είναι ότι τα κοινωνικά νοήματα δεν είναι απόρροια των ενεργειών ή των κοινωνικών φαινομένων, αλλά του κοινωνικού πλαισίου που βρίσκονται οι δρώντες (Κυριαζή,2004).

4.3. Ερευνητικό εργαλείο

Το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε για την ποιοτική έρευνα ήταν η ανάλυση λόγου. Η ανάλυση λόγου έχει τη δυνατότητα να ανωθεί την ιδεολογία του υποκειμένου που εκφέρει τον λόγο στην επιφάνεια. Αυτό σχετίζεται έμμεσα και με την αντικειμενικότητα περιγραφής του κόσμου και της πραγματικότητας, καθώς ο λόγος ουσιαστικά συντίθεται από ερμηνείες γύρω από το πώς λειτουργεί και γίνεται κατανοητός ο κόσμος (Phillips & Jorgensen 2009). Ο λόγος είναι το όχημα στο οποίο επιβαίνουν οι ιδεολογίες (Πλειός 2001). Με αυτόν τον τρόπο η ανάλυση δύναται ταυτόχρονα να ενισχύει, αλλά και να θέτει διαρκώς υπό αμφισβήτηση την αντικειμενικότητα στον λόγο. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πως και ο εκάστοτε αναλυτής δεν διακατέχεται εκ των προτέρων από το πνεύμα συγκεκριμένων ιδεολογιών (Fairclough 2003). Η ανάλυση λόγου αποτελείται από δύο βασικές κατηγορίες: την περιγραφική και την κριτική (Gee, 2011). Στην παρούσα έρευνα η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι η κριτική ανάλυση λόγου η οποία αντιμετωπίζει την υπό την χρήση γλώσσα ως μέρος ενός συνόλου κοινωνικών πρακτικών. Ένα υποκείμενο έχει κάποιες αξίες, πεποιθήσεις, απόψεις γύρω από την ερμηνεία της πραγματικότητας (Phillips & Jorgensen 2009). Στην έρευνα αυτή οι ρηματικοί πόροι είναι οι συνεντεύξεις που παρέδωσαν οι άνθρωποι του θεάματος στην τηλεόραση και οι δηλώσεις που έγιναν από τα ΜΜΕ. Τα εργαλεία ανάλυσης προέρχονται από θεωρητικούς της κριτικής ανάλυσης λόγου. Ως σχέσεις θεωρούνται (α) οι σχέσεις διαφοράς (Wodak & Meyer, 2009) και (β) οι υπό περιγραφή σχέσεις. Ως σχέσεις διαφοράς εννοούνται και κάποιες εύλογες υποθέσεις του ερευνητή που δεν αναφέρονται ρητά από τον ομιλητή, αλλά υπονοούνται με βάση τα όσα ισχυρίζεται. Οι σχέσεις διαφοράς στην προκειμένη χρησιμεύουν ώστε να καταδειχθεί πως αντιλαμβάνεται την έμφυλη βία στον χώρο του θεάματος ο κάθε συνεντευξιαζόμενος είτε τα σημεία του λόγου που στοιχειοθετούν διαφορά. Ως υπό περιγραφή σχέσεις εννοούνται οι τρεις κατηγορίες σχέσεων (υποταγής, καταπίεσης, κυριαρχίας) που προτείνουν οι Laclau & Mouffe (2021). Αυτό το εργαλείο ανάλυσης αποσκοπεί στο να ερευνηθεί πώς η εκάστοτε συνεντευξιαζόμενη αντιλαμβάνεται τη σχέση με τους καταγγελλόμενους σύμφωνα με τα κοινωνικά πλαίσια. Οι σχέσεις εξουσίας στον λόγο φανερώνουν την αυτοτοποθέτηση ενός υποκειμένου εντός ενός δεδομένου συστήματος εξουσίας. Τα ερωτήματα που θέτει η ανάλυση λόγου απαντώνται μέσα από τις συνεντεύξεις που παρέθεσαν τα δημόσια πρόσωπα στην τηλεόραση από τον

Ιανουάριο του 2021 με την Σοφία Μπεκατώρου να κάνει την αρχή, αλλά και την κάλυψη των ΜΜΕ στο ζήτημα της παρενόχλησης και της έμφυλης βίας.

4.4. Επιλογή συμμετεχουσών και αποσπασμάτων υπό μελέτη

Τα συνεντευξιαζόμενα πρόσωπα επιλέχθηκαν σύμφωνα με την χρονική εξέλιξη των γεγονότων τότε στην τηλεόραση, το επάγγελμα τους αλλά και τον όγκο λεπτομερειών και πληροφοριών που παρέθεσαν στην συνέντευξή τους για τα προσωπικά τους βιώματα στον χώρο εργασίας του ελληνικού θεάματος με αφετηρία την Σοφία Μπεκατώρου. Συγκεκριμένα, τα υπό μελέτη πρόσωπα αποτελούνται από: την αθλήτρια ιστιοπλοΐας Σοφία Μπεκατώρου και τις ηθοποιούς Ζέτα Δούκα, Κατερίνα Λέχου, Άννα Μαρία Παπαχαλαράμπους, Λένα Δροσάκη, Πηνελόπη Αναστασοπούλου, Αγγελική Λάμπρη και Τζένη Μπότση. Τα υπό μελέτη πρόσωπα εμφανίστηκαν σε τηλεοπτικές εκπομπές, είτε απευθύνθηκαν σε δημοσιογράφους εξιστορώντας βίαια προσωπικά βιώματα στον χώρο εργασίας τους. Στην παρούσα έρευνα, επιλέχθηκαν παράλληλα τηλεοπτικοί τίτλοι και αποσπάσματα δημοσιογράφων που σχετίζονται με τα γεγονότα που εξελίχθηκαν στα ΜΜΕ όσον αφορά τις καταγγελίες των θυμάτων και συμβάλλουν στην μελέτη του τρόπου αντιμετώπισης αλλά και την εύρεση πιθανών στερεοτύπων. Οι εν λόγω φράσεις και τίτλοι επιλέχθηκαν χρονολογικά μετά το ξέσπασμα των καταγγελιών αλλά και με βάση την βαρύτητα και συσχέτιση τους στο ζήτημα.

4.5. Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η διαδικασία συλλογής δεδομένων ξεκίνησε στις 22 Μαΐου του 2022 και ολοκληρώθηκε στις 5 Ιουνίου. Παρόλο που οι εξελίξεις όσον αφορά το Me Too και τις συμπεριφορές βίας έτρεχαν, η έρευνα επικεντρώθηκε στο πρώτο διάστημα, με την Σοφία Μπεκατώρου να κάνει την αρχή. Έπειτα από την επιλογή των συμμετεχουσών πραγματοποιήθηκε αναζήτηση των συνεντεύξεων που παρέθεσαν σε εκπομπές της τηλεόρασης μέσω της πλατφόρμας του Youtube. Οι συνεντεύξεις και καταγγελίες που χρησιμοποιήθηκαν ως δεδομένα της έρευνας ήταν 8 στο σύνολο. Παρακολουθώντας μία μία τις συνεντεύξεις σημειώθηκαν γραπτώς αποσπάσματα και περιγραφές από τα λεγόμενα των προσώπων που υπέστησαν βία στον επαγγελματικό τομέα. Στη συνέχεια, εξετάστηκαν τα συγκεντρωμένα δεδομένα

αναλυτικά ώστε να πραγματοποιηθεί η κωδικοποίηση τους. Η κωδικοποίηση τέτοιων δεδομένων είναι απαιτητική διότι η κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή και το κάθε πρόσωπο διαφορετικό. Επομένως, η ερευνήτρια πρέπει να μείνει συγκεντρωμένη στις θεματικές που έχουν οριστεί ώστε να μην αποπροσανατολιστεί. Αφού κωδικοποιήθηκαν τα αποσπάσματα και τα απαραίτητα στοιχεία για την έρευνα από τις συνεντεύξεις σειρά είχαν τα αποσπάσματα των δημοσιογράφων ή οι τίτλοι που δόθηκαν από τηλεοπτικά κανάλια. Η επιλογή αυτών των αποσπασμάτων έγινε με βασικό γνώμονα την βαρύτητα και την αμφιβολία που προκλήθηκε στο κοινό. Τα περισσότερα από αυτά επιλέχθηκαν με βάση την επανάληψη που είχαν με διαφορετικές μορφές και λόγια απέναντι στον λόγο των θυμάτων. Έτσι, μπορούσαν να γίνουν πιο ευδιάκριτα τα στερεότυπα στον λόγο. Για την εύρεση των αποσπασμάτων και των τίτλων έγινε αναζήτηση στο διαδίκτυο μέσω των συνεντεύξεων και του σχολιασμού που προηγήθηκε στις εκπομπές, καθώς επίσης και σε άρθρα.

Κεφάλαιο 5^ο: Αποτελέσματα έρευνας

5.1. Τηλεοπτικές συνεντεύξεις και καταγγελίες

5.1.1. Σοφία Μπεκατώρου

Η Σοφία Μπεκατώρου στην συνέντευξή της στο κανάλι του Mega περιγράφει τον βιασμό που υπέστη σε νεαρή ηλικία από παράγοντα της ελληνικής ιστιοπλοϊκής ομοσπονδίας. Έχοντας στόχο να συμμετάσχει τότε στους Ολυμπιακούς αγώνες του Σίδνευ δέχθηκε εκφοβισμό από την ομοσπονδία όπως αναφέρει: («μας είχαν εκφοβίσει», «δε θα φέρεις καμία διάκριση»). Μόνο ένας από την ομοσπονδία ήταν πιο φιλικός όπως αναφέρει και θεώρησαν ότι θα υπερασπιστεί τα δικαιώματά τους. Εξ αρχής λοιπόν, γίνεται αντιληπτή η σχέση εξουσίας που υπάρχει και η ίδια χρησιμοποιεί την φράση «σε αυτόν είχαμε στρέψει όλες μας τις ελπίδες» γνωρίζοντας ότι η θέση στην οποία βρισκόταν ήταν ευάλωτη. Πετυχαίνοντας την πρόκριση αργότερα, στον εορτασμό αυτού του γεγονότος ο παράγοντας όπως αναφέρει την φίλησε και εκείνη «πάγωσε». Στη συνέχεια αφού απομακρύνθηκε και ο παράγοντας επέμεινε και την ρώτησε αν φοβάται να τον ακολουθήσει στο δωμάτιό του είπε «όχι» από πείσμα όπως αναφέρει. «Δεν είμαι κανένα κοριτσάκι που δεν έχει προσωπικότητα» σκέφτηκε, «θεωρούσα ότι μπορώ να ανταπεξέλθω σε κάθε δυσκολία». Το υποκείμενο παρόλο που νιώθει φόβο σκέφτεται τι θα πουν οι άλλοι και συγκεκριμένα ο παράγοντας. Προσπαθεί να κυριαρχήσει σε αυτή την κατάσταση δείχνοντας ότι δεν φοβάται. Μέσα από αυτή την χρήση του λόγου φανερώνεται το στερεότυπο της τοξικής θηλυκότητας και αρρενωπότητας, καθώς η ένδειξη φόβου στην προκειμένη θεωρείται υποδεέστερη και χαρακτηριστικό του γυναικείου φύλου. Η σχέση εξουσίας και φόβου εμφανίζεται ξανά όταν η Σοφία Μπεκατώρου αναφέρει πως «ήθελα να αντιδράσω, να τον χτυπήσω, αλλά σκέφτηκα ότι είναι ισχυρός στην ομοσπονδία και δεν ήταν κανείς να το δει». Σκέφτηκε ότι αν μιλούσε για τον βιασμό θα της έλεγαν «γιατί γύρισες μαζί του πίσω;». Γίνεται αντιληπτό ότι το θύμα νιώθει ευάλωτο και αβοήθητο απέναντι στον θύτη και για αυτό επιλέγει την σιωπή και τα αρνητικά συναισθήματα που φέρνει. Αναφέρει πως ένιωθε «σαν πόνι και εγκλωβισμένη». Άλλη μια αναφορά στην σχέση εξουσίας που πλαισιώνει την κατάσταση είναι το δίλλημα στο οποίο βρισκόταν το θύμα: «ή θαμίλαγα ή θα έχανα τους στόχους μου» αναφέρει χαρακτηριστικά. Προς το τέλος της συνέντευξης η Σοφία Μπεκατώρου θέτει ένα πολύ σοβαρό ρητορικό ερώτημα: «Πώς γίνεται ένας

άνθρωπος να σε βιάζει και τελικά να καταλήγεις εσύ να μπλέκεις και να μην σε πιστεύει κανείς;». Σε αυτό το σημείο γίνεται ξεκάθαρο το γεγονός ότι το θύμα δεν μπορεί να δικαιωθεί γιατί νιώθει πως η μαρτυρία δεν είναι αρκετή από μόνη της και η κοινωνία είναι κατασκευασμένη με τρόπο που δεν ενισχύει την θέση του θύματος. Η Σοφία Μπεκατώρου στο τέλος της συνέντευξης αναφέρει: «θα πουν γιατί τώρα; Όμως τώρα νιώθω έτοιμη να τα αντιμετωπίσω όλα», «τώρα μπορώ να αντιμετωπίσω τα παιδιά μου», «θέλω να μπει το όριο». Στο ερώτημα λοιπόν «γιατί τώρα;» θέτει τρεις βασικούς παράγοντες. Ο ένας είναι η προσωπική ετοιμότητα, ο δεύτερος τα παιδιά και ο τρίτος το όριο για την προστασία των άλλων.

5.1.2. Ζέτα Δούκα

Η ηθοποιός Ζέτα Δούκα σε συνέντευξή της στην τηλεοπτική εκπομπή «Πάμε Δανάη» του MEGA TV μίλησε δημόσια πρώτη φορά για την ψυχολογική και λεκτική βία που υπέστη στον χώρο του θεάτρου εν ώρα εργασίας από τον Γιώργο Κιμούλη. Η ηθοποιός αναφέρεται στον Γιώργο Κιμούλη με φράσεις όπως «επικεφαλής σκηνοθέτης και μεγάλος ηθοποιός», «που είναι κατά τα άλλα ένας σπουδαίος μεγάλος ηθοποιός» τονίζοντας το κύρος και την θέση εξουσίας του καταγγελλόμενου. Ακόμη αναφέρει πως «συνήθως οι σπουδαίοι άνθρωποι, οι ευφυέστατοι άνθρωποι όπως είναι και ο ίδιος δε σημαίνει ότι στις προσωπικές τους σχέσεις είναι έτσι όπως φαίνονται». Η ηθοποιός με αυτήν την χρήση του λόγου φέρνει στην επιφάνεια στερεότυπα εξουσίας που συναντώνται στον εργασιακό αλλά και στον ευρύτερο κοινωνικό τομέα, υπονοώντας ότι ένας άνθρωπος με θέση εξουσίας, κύρος και ευφύα θεωρείται άξιος και κανείς δεν θα τον υποψιαστεί ή θα σκεφτεί πως μπορεί να φερθεί με τέτοιο τρόπο. Η Ζέτα Δούκα περιέγραψε τον τρόπο που της φερόταν ο Γιώργος Κιμούλης και μεταξύ άλλων αναφέρει τον τρόπο που την αντιμετώπιζε και της μιλούσε λέγοντας της «φύγε από εδώ κοριτσάκι του πρώτου έτους της δραματικής σχολής, ούτε να σου μιλάω». Εντοπίζεται ξανά η σχέση εξουσίας και κυριαρχίας που επικρατεί και το θύμα απαξιώνεται λόγω της απειρίας και της ακαδημαϊκής του θέσης. Περιγράφοντας τα όσα βίωσε όσον αφορά τον φόβο αναφέρει «έβαλα την αξιοπρέπεια μου κάτω από το θέατρο και τον φόβο μου πάνω για να μην πουν ότι έκλεισε το θέατρο αυτή, με σκοπό να παραμείνει το έργο και να είμαι εκεί που πρέπει να είμαι ως ηθοποιός». Σε αυτό το σημείο το θύμα κάνει ξεκάθαρο το γεγονός ότι φοβήθηκε πως θα γινόταν στόχος αν έφευγε από το θέατρο αντί να συνεχίσει την

δουλειά. Η γνώμη του κόσμου και των συνεργατών κυριάρχησε και η προστασία της ψυχικής και σωματικής υγείας μπήκε σε δεύτερη μοίρα καθώς συνέχισε να παίζει στο θέατρο όντας άρρωστη. Στο ερώτημα «γιατί τώρα;» η ηθοποιός αναφέρει «γιατί τώρα είναι η εποχή», «τώρα τα αυτιά ανοίγουν, τώρα η δικαιοσύνη μπορεί να είναι υπέρ της γυναίκας που κάθεται εκεί και λέει» και «να λέμε ευτυχώς που ήρθε το τώρα!» κάνοντας ξεκάθαρο πως μέχρι τώρα δεν υπήρχαν οι κατάλληλες συνθήκες για να ακούσει ο κόσμος και να στηρίξει τα θύματα. Τέλος, η ηθοποιός κάνοντας επίκληση στην δικαιοσύνη και την ηθική λέει χαρακτηριστικά: «Αυτή τη στιγμή αυτό που κάνω είναι να ανοίξω τον δρόμο της προσωπικής και ονομαστικής ομολογίας» και «πρέπει να φτιάξουμε τον κόσμο για τους νεότερους συναδέλφους». Φαίνεται σε αυτό το σημείο πως η ηθοποιός θέτει τον εαυτό της ως κίνητρο για να ακολουθήσουν και άλλοι και επικαλείται το κοινό καλό ώστε να μιλήσουν και άλλοι ονομαστικά και δημόσια.

5.1.3. Κατερίνα Λέχου

Η ηθοποιός Κατερίνα Λέχου στην συνέντευξη που παρέθεσε στην παρουσιάστρια Φαίη Σκορδά εκ μέρους της εκπομπής «Πρωινό μου» του ANTI TV μίλησε πρώτη φορά δημόσια για την ψυχολογική και λεκτική βία που υπέστη από τον Γιώργο Κιμούλη επάνω στην σκηνή εν ώρα εργασίας. Στο ερώτημα «γιατί τώρα;» απάντησε από την αρχή της συνέντευξης λέγοντας χαρακτηριστικά: «νιώθω ότι αυτή τη στιγμή έχει ωριμάσει κάτι μέσα μου για να μιλήσω» και «γιατί αυτή τη στιγμή; Γιατί αυτή είναι η στιγμή, έρχεται κάποια στιγμή που κάποιοι άνθρωποι πρέπει να βρεθούν προ των ευθυνών τους». Η ηθοποιός εκφράζει πως αποφάσισε να μιλήσει δημόσια γιατί τώρα ένιωθε έτοιμη, όμως παράλληλα επικαλείται την δικαιοσύνη, την ηθική και την προσωπική ευθύνη λέγοντας επίσης «είχα τρομερή ανησυχία να το πω γιατί δε θα ένιωθα καλά με τον εαυτό μου, ότι δεν έχω κάνει το καθήκον μου». Σε αυτό το σημείο μπορούμε να υποθέσουμε ότι το θύμα μπορεί να μην αποφάσιζε να μιλήσει τώρα δημόσια αν δεν είχαν προηγηθεί και άλλες δημόσιες δηλώσεις από ηθοποιούς. Επομένως, παρόλο που δεν διακρίνεται ξεκάθαρη αποφασιστικότητα φαίνεται πως το καθήκον και η αίσθηση της υπευθυνότητας ώθησαν στην υπεράσπιση του κοινού καλού. Σχετικά με την σχέση εξουσίας η ηθοποιός αναφέρει το εξής: «Δεν είναι ότι συμβαίνει μια φορά, φεύγεις, το λύνεις», «παραμένεις στον εργασιακό χώρο για 7 μήνες άρα πρέπει να υποστείς όλα αυτά τα πράγματα». Η ηθοποιός σε αυτό το σημείο

υπονοεί πως δεν είχε άλλη επιλογή πέρα από το να υποστεί τις ενέργειες του ισχυρού για να ολοκληρωθεί το έργο. Επίσης χαρακτηρίζει την βιαιότητα που έζησε ως «καθεστώς διαρκείας» τονίζοντας πως άλλη είναι η έννοια της αυστηρότητας, της πειθαρχίας και του επαγγελματισμού. Όσον αφορά τον φόβο, στη συνέχεια αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η ψυχολογική και η λεκτική βία είναι σαν άγριο θηρίο», «είχε ανασυρθεί από μέσα μου το αίσθημα του φόβου, φοβόμουν» και συνεχίζει: «Φοβόμουν να μην χαλάσω την δουλειά, να μην χαλάσω την φήμη μου. Ένιωθα ενοχές ότι μπορεί να φταίω και εγώ». Η Κατερίνα Λέχου παρομοιάζει τον φόβο με «άγριο θηρίο» για να εξηγήσει την ψυχική κατάσταση που βρισκόταν με άμυνα και εγρήγορση. Έπειτα οι ενοχές και η φήμη έχουν σημαντικό ρόλο σε αυτή την περίπτωση και αποτελούν κύριο παράγοντα αποθάρρυνσης για υπεράσπιση του εαυτού. Δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα στο τι θα πει ο κόσμος και ο περίγυρος παρά στα αισθήματα του ίδιου του θύματος. Στο τέλος της συνέντευξης η Κατερίνα Λέχου ενθαρρύνει με την σειρά της και άλλους να μιλήσουν λέγοντας «μη φοβάστε να μιλήσετε. Δεν θα μπερδευτούν τα πράγματα, θα καθαρίσουν τα πράγματα» και αναφέρει ξανά την προσωπική ευθύνη δίνοντας ξανά μερίδιο ευθύνης στον εαυτό της ως θύμα που δεν μπόρεσε να μιλήσει: «Έχω ευθύνη γιατί δεν προστάτεψα τον εαυτό μου, γιατί δεν ήξερα, γιατί φοβόμουν. Έχω ευθύνη». Στο σημείο αυτό επαναλαμβάνει ότι έχει ευθύνη και υπονοεί πως θα έπρεπε να είχε μιλήσει και θα έπρεπε να μπορούσε να αντιδράσει διαφορετικά. Παρατηρείται ξανά η στερεοτυπική αντίληψη που κυριαρχεί στο ποιος ευθύνεται και αν υπάρχει μερίδιο ευθύνης και στο θύμα για αυτό που του συμβαίνει.

5.1.4. Άννα-Μαρία Παπαχαραλάμπους

Η ηθοποιός Άννα-Μαρία Παπαχαραλάμπους προέβη σε έγγραφη καταγγελία στο Σωματίο Ελληνίδων Ηθοποιών(ΣΕΗ) για την βία που υπέστη από τον Πέτρο Φιλιππίδη σε παραστάση στον εργασιακό χώρο το 2000. Η ηθοποιός όσον αφορά την σχέση εξουσίας χαρακτηριστικά αναφέρει: «Ο καταγγελλόμενος προέβη επανειλημμένα σε σοβαρές πράξεις προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας μου και όχι μόνο εμεταλλευόμενος το νεαρό της ηλικίας μου, την ανάγκη μου να εργαστώ, τον φόβο που μου είχε εμφυσήσει», «στο πλαίσιο της νοσηρής επιθυμίας του να με μειώνει και να με ταπεινώνει συστηματικά». Ακόμη, χαρακτηρίζει τα όσα βίωσε εκείνη την σεζόν «καθεστώς τρόμου και βίας». Στα πλαίσια αυτά η εξουσία

υφίσταται ως δεδομένο λόγω της ευάλωτης θέσης που βρίσκεται το θύμα όπως περιγράφει(ηλικία,ανάγκη για εργασία) αλλά και λόγω της προσπάθειας επιβολής της από τον καταγγελλόμενο ο οποίος φαίνεται να έχει θέση κυριαρχίας στον εργασιακό χώρο απέναντι στο θύμα. Σχετικά με τον φόβο η ηθοποιός αναφέρει: «μου προκαλούσε μια συνεχή ανησυχία που έφτανε μερικές φορές στα όρια του τρόμου» και «φοβόμουν ότι ήταν ικανός για τα πάντα». Στα γεγονότα που περιέγραψε η ηθοποιός ότι βίωσε αναφέρει πως ο καταγγελλόμενος ενεργούσε αιφνιδιαστικά και απότομα εντός αλλά και εκτός του εργασιακού χώρου. Επομένως, σε αυτή την περίπτωση υπονοείται πως ο καταγγελλόμενος είναι τόσο επικύνδυνος που θα μπορούσε να ξεπεράσει κάθε όριο.

5.1.5. Λένα Δροσάκη

Η Λένα Δροσάκη στην καταγγελία της στο ΣΕΗ(Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών) καταγγέλει τον Πέτρο Φιλιππίδη για λεκτική και ψυχολογική βία. Η πρώτη της επαφή με τον καταγγελλόμενο ήταν το 2007 όπως αναφέρει και όντας φοιτήτρια. Αφού αρνήθηκε να συνεργαστεί επαγγελματικά με τον ηθοποιό σε τηλεοπτική σειρά, αναφέρει πως ξεκίνησε να την καλεί στο τηλέφωνο μιλώντας με χυδαίο τρόπο και εκβιάζοντάς την λέγοντας ότι θα φρόντιζε να μην περάσει τις εξετάσεις του υπουργείου. Όταν ο ίδιος βρέθηκε στον αίθουσα την ημέρα των εξετάσεων της, η ηθοποιός περιγράφει τον φόβο και το σοκ που ένιωσε: «Πάγωσα. Το μυαλό μου σαν να βγήκε από το σώμα μου, ήμουν μουδιασμένη, ανίκανη να αντιδράσω. Ύστερα από αυτό κατάλαβα γιατί τα θύματα των επιθέσεων δεν φωνάζουν και δεν διαμαρτύρονται. Είναι τέτοιο το σοκ που νιώθεις, ώστε δεν έχεις φωνή ή κοινή λογική. Το σώμα σου δεν σε υπακούει». Η ηθοποιός με τον τρόπο που περιγράφει τον φόβο της και επικαλούμενη άλλα θύματα δείχνει να κατανοεί και να εξηγεί πως είναι δυνατόν τα θύματα να μην εξωτερικεύουν τα βιώματά τους, καθώς η ίδια ένιωσε να ακινητοποιείται από το αίσθημα του φόβου και της ταραχής όταν αντίκρισε μπροστά της τον καταγγελλόμενο. Το 2018 βρέθηκαν τελικά επαγγελματικά στον ίδιο θίασο της Κάτιας Δανδουλάκη με τον καταγγελλόμενο στην θέση του σκηνοθέτη. Η ηθοποιός αναφέρει πως κάποια στιγμή με αφορμή ένα τυχαίο γεγονός στην διάρκεια μια πρόβας ο καταγγελλόμενος της επιτέθηκε λεκτικά μπροστά σε όλους. Εκείνη μέσα στην ταραχή της του απάντησε: «Σου ζητάω σεβασμό. Σεβάσου με ως ηθοποιό, όπως εγώ σέβομαι τον σκηνοθέτη μου». Σε αυτή την απάντηση διακρίνεται η σχέση

εξουσίας ανάμεσα σε θύμα και θύτη ίσως με τον πιο δυνατό διακριτικό τρόπο καθώς η ηθοποιός φαίνεται να διαχωρίζει τις θέσεις και των δύο, όμως με την απαίτηση του σεβασμού που πρέπει να διακατέχει και τις δύο θέσεις. Τέλος, η Λένα Δροσάκη αναφέρει ως προς την σχέση εξουσίας πως χάρη στην Κάτια Δανδουλάκη που διέκοψε την συνεργασία με τον Πέτρο Φιλιππίδη «έφυγε ο ισχυρός και όχι ο αδύναμος» παρόλο που η πορεία του έργου τότε πήγε πίσω.

5.1.6. Πηνελόπη Αναστασοπούλου

Η Πηνελόπη Αναστασοπούλου στην καταγγελία της στο ΣΕΗ(Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών) καταγγέλει μαζί με τις προαναφερθείσες τον Πέτρο Φιλιππίδη για λεκτική και ψυχολογική βία που προσέβαλλε την γενετήσια αξιοπρέπεια. Η ηθοποιός Πηνελόπη Αναστασοπούλου αναφέρει στην καταγγελία της πως στην πρώτη επαγγελματική συνάντηση με τον καταγγελλόμενο την υποδέχθηκε στο καμαρίνι του όντας μόνος του στο κτίριο. Η ηθοποιός περιγράφει μια ατμόσφαιρα που δεν έμοιαζε καθόλου επαγγελματική καθώς ο καταγγελλόμενος την ρωτούσε πράγματα που την έκαναν να νιώθει άβολα και έπειτα προχώρησε σε κινήσεις που θεωρούνται προσβλητικές και ενοχλητικές. Χαρακτηριστικά αναφέρει: «Όταν καταλάβαινε ότι αισθανόμουν άβολα, αυτό τον εξίταρε περισσότερο». Η σχέση εξουσίας εδώ παρατηρείται και ερμηνεύεται από την ικανοποίηση του καταγγελλόμενου που βλέπει το θύμα να νιώθει άβολα και να μην μπορεί να αντιδράσει ή να κυριαρχήσει στον χώρο όπως εκείνος. Όσον αφορά την σχέση φόβου η ηθοποιός αναφέρει το εξής: «Τρομοκρατήθηκα, έκανα ότι δεν καταλάβαινα». Γίνεται αντιληπτό ότι το αίσθημα του τρόμου που έχει προκληθεί καθιστά το θύμα σε μια αμυντική θέση στην οποία μπορεί να νιώθει αδύναμο να υπερασπιστεί τον εαυτό του και όντας σε έναν χώρο μη οικείο κυριαρχεί ο θύτης. Η ηθοποιός σε συνέντευξή της στο OPEN TV απαντά στην Σίσσυ Χριστίδου για τον λόγο και το κίνητρο που προέβη στην ομαδική καταγγελία λέγοντας: «Προχωρήσαμε στις καταγγελίες γιατί δε θέλαμε να υπάρχει φόβος στον χώρο μας». Η ηθοποιός κράτησε ήπιους τόνους σε όλες τις δηλώσεις για το θέμα.

5.1.7. Αγγελική Λάμπρη

Η ηθοποιός Αγγελική Λάμπρη στην συνέντευξη που παρέθεσε στο βραδινό δελτίο ειδήσεων της ΕΡΤ1 μιλά στην Αντριάνα Παρασκευοπούλου για την καταγγελία που έκανε στην οποία καταγγέλλει τον Κώστα Σπυρόπουλο για σεξουαλική παρενόχληση.

Αναφέρει πως αφού τελείωσε την δραματική σχολή, πήγε για ακρόαση έπειτα από τηλεφώνημα του σκηνοθέτη για να συμμετέχει σε κάποιο έργο και όταν έφτασε εκεί ο ίδιος κλείδωσε την πόρτα με δικαιολογία την ασφάλεια. Έπειτα αφού η ηθοποιός ανέβηκε στην σκηνή για να γίνει η ακρόαση, την πλησίασε τόσο πολύ σε σημείο που ένιωσε πολύ άβολα όπως περιγράφει. Συγκεκριμένα αναφέρει: «Άρχισα να φοβάμαι και όσο πλησίαζε φοβόμουν ακόμα περισσότερο». Αφού διέκοψε την πρόβα είπε στον σκηνοθέτη: «Συγγνώμη, δεν νιώθω καλά, θέλω να φύγω αυτή την στιγμή» και αυτός σύμφωνα με τα λεγόμενά της αρνήθηκε και της είπε πως η οντισιόν έπρεπε να γίνει εκείνη την ημέρα. Η ηθοποιός στη συνέχεια αναφέρει: «Πολύ πιο ταραγμένη του έλεγα ότι δεν μπορώ να κάνω αυτή τη στιγμή οντισιόν, σας παρακαλώ πάρα πολύ θέλω να φύγω, δεν είμαι καλά και θέλω να φύγω». Έπειτα η ηθοποιός λέει πως κατέβηκε από την σκηνή φοβισμένη και ο σκηνοθέτης προέβη σε ολοκληρωμένη σεξουαλική πράξη ενώ η ίδια ήταν «σοκαρισμένη, φοβισμένη, εγκλωβισμένη σε ένα κλειδωμένο θέατρο» από το οποίο δεν μπορούσε να φύγει. Συνεχίζει λέγοντας: «Ήθελα να φύγω τρέχοντας και δεν μπορούσα γιατί ήμουν κλειδωμένη και το κλειδί ήταν πάνω του». Το θύμα σε αυτή την περίπτωση παρόλο που νιώθει ευάλωτο και φοβισμένο θέλει να αντιδράσει και να φύγει όμως αντί για αυτό «παγώνει» γιατί γνωρίζει ότι δεν μπορεί να δραπετεύσει και ο θύτης είναι αυτός που κυριαρχεί. Συγκεκριμένα αναφέρει: «Δεν πίστευα ότι αυτό συμβαίνει μπροστά στα μάτια μου και δεν μπορούσα να αντιδράσω». Όταν ερωτήθηκε από την δημοσιογράφο αν και αυτός είναι ένας λόγος που αποφάσισε να μιλήσει τώρα, το γεγονός ότι δεν μπόρεσε να αντιδράσει τότε και το κουβαλάει όλα αυτά τα χρόνια η ηθοποιός απάντησε: «Δεν θεωρώ ότι η αυτοδικία είναι τρόπος αντιμετώπισης ενός τέτοιου περιστατικού αλλά θεωρώ ότι πρέπει να αντιδρούμε» και συνέχισε: «Ο θυμός και η οργή που είχα μέσα μου για πάρα πολλά χρόνια για το ότι δεν μπόρεσα να αντιδράσω ήταν πάρα πολύ έντονος και είναι ακόμα πολύ έντονος και είναι ο λόγος που το δημοσιοποιώ αυτή τη στιγμή με τις συναδέλφους μου». Η Αγγελική Λάμπρη έχει μια αντίφαση στον λόγο όσον αφορά το «γιατί τώρα;». Παρόλο που υποστηρίζει πως κάποιες φορές δεν γίνεται το θύμα να αντιδράσει και η αυτοδικία δεν είναι λύση, η ίδια νιώθει θυμό για τον εαυτό της που δεν μπόρεσε να το κάνει μέχρι και σήμερα. Στην ερώτηση «γιατί τώρα;» στην αρχή της συνέντευξής της αναφέρει χαρακτηριστικά: «Είναι η κατάλληλη στιγμή, πρέπει όλοι να μιλήσουμε τώρα» και όταν η δημοσιογράφος ανέφερε το γεγονός ότι είναι μητέρα είπε: «Ήθελα να δώσω ένα μήνυμα στην κόρη μου, να της πω ότι δεν πρέπει να φοβάται ποτέ και κανέναν». Ο παράγοντας της

μητρότητας φαίνεται να εμφανίζεται ως κίνητρο, παράλληλα όμως και ως «βάρος» για τα θύματα καθώς υπάρχει το αίσθημα της υποχρέωσης ή της ντροπής και του φόβου σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργώντας στερεοτυπικές αντιλήψεις. Η δημοσιογράφος ρώτησε στο τέλος αν η ηθοποιός πιστεύει πως η κοινωνία πλέον αφουγκράζεται και εκείνη απάντησε θετικά λέγοντας: «Η κοινωνία είναι ανοιχτή, έτοιμη να ακούσει» και «Οποιαδήποτε γυναίκα βιώνει κάτι αντίστοιχο οφείλει να μιλήσει, να είναι δυνατή και να βγει μπροστά. Η κοινωνία είναι έτοιμη να την ακούσει και να την πιστέψει». Αυτό είναι το πιο σημαντικό μήνυμα σύμφωνα με την ηθοποιό προς κάθε γυναίκα. Παρόλα αυτά, διακρίνεται ένας τόνος πίεσης και υποχρέωσης που υποδηλώνει πως όσες γυναίκες δεν το κάνουν αυτό είτε γιατί δεν νιώθουν έτοιμες είτε γιατί φοβούνται δεν θα είναι και δυνατές. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελέσει δευτερογενή θυματοποίηση καθώς μεταβιβάζεται η ευθύνη στην γυναίκα – θύμα.

5.1.8. Τζένη Μπότση

Η ηθοποιός Τζένη Μπότση στην συνέντευξη που παρέθεσε στο βραδινό δελτίο ειδήσεων του ΣΚΑΙ μίλησε στην Σία Κοσιώνη για την καταγγελία της κατά του Κώστα Σπυρόπουλου για σεξουαλική παρενόχληση. Αναφέρει πως μόλις τελείωσε την δραματική σχολή το 1994 την κάλεσε για οντισιόν για κάποιο έργο που έψαχνε ηθοποιό. Συγκεκριμένα αναφέρει: «Μόλις είχα τελειώσει την σχολή, ένας λαμπερός πρωταγωνιστής, η χαρά μου ήταν μεγάλη». Ο καταγγελλόμενος έχει και σε αυτή την περίπτωση το προφίλ ενός καταξιωμένου επαγγελματία που δίνει την ευκαιρία σε νεαρά άτομα να συνεργαστούν μαζί του. Επομένως, φαίνεται πως η ηθοποιός αναφέρει αυτό το γεγονός για να προβάλλει την άγνοια κινδύνου όταν της έγινε η πρόταση αλλά και το στερεότυπο που εντοπίζεται σε πολλές περιπτώσεις ότι οι σπουδαίοι καλλιτέχνες του χώρου έχουν τον σεβασμό όλων και κανείς δε τους υποψιάζεται. Η σχέση εξουσίας ενισχύεται όταν στην συνέχεια η ηθοποιός αναφέρει πως στην ακρόαση της ο Σπυρόπουλος της είπε να ξεχάσει το κείμενο για να της υπαγορεύει αυτός τι θα λέει και τα λόγια ήταν χυδαία. Η ίδια επειδή ένιωσε άβολα αποφάσισε να φύγει και να το σκεφτεί για να ξανά πάει. Συγκεκριμένα αναφέρει: «Το σκέφτηκα πολύ, είπα πρέπει να το παλέψω, είναι μεγάλη ευκαιρία για μένα». Η ηθοποιός πίεσε τον εαυτό της να μπορέσει να ανταπεξέλθει παρόλο που ένιωσε άβολα σκεπτόμενη πως η συνεργασία με έναν τόσο καταξιωμένο άνθρωπο ίσως θα

της άνοιγε πόρτες στον χώρο του θεάτρου. Αφού αποφάσισε να ξανά πάει, λέει: «Όταν ξανά πήγα μου ζητήθηκε να φοράω και φούστα». Η ηθοποιός κάνοντας αυτή την αναφορά τονίζει την απαίτηση του καταγγελλόμενου προβάλλοντας μια στερεοτυπική αντίληψη που υπάρχει για συγκεκριμένα ενδύματα όπως η φούστα. Όταν πήγε εκεί την δεύτερη φορά ο καταγγελλόμενος προέβη σε σεξουαλική παρενόχληση σύμφωνα με την ηθοποιό αφού την έβαλε να χορέψει. Σχετικά με τον φόβο αναφέρει: «Έπαθα σοκ, ούρλιαζα, φώναζα και έκλαιγα», «έφυγα και δεν το είπα σε κανέναν». Όταν η δημοσιογράφος την ρώτησε γιατί δεν το είπε στους γονείς της εκείνη απάντησε: «Σκέφτηκα ότι δεν θα μπορούσα να το πω στους γονείς μου γιατί δεν θα με ξανά άφηναν να ασχοληθώ με το θέατρο». Σύμφωνα με την ηθοποιό αλλά και την εποχή που συνέβη το περιστατικό η εξομολόγηση στην οικογένεια της και συγκεκριμένα στους γονείς της έμοιαζε απαγορευτική καθώς γίνεται αντιληπτό ότι θα κυριαρχούσε το αίσθημα της υπερπροστατευτικότητας. Επομένως, η ηθοποιός προτίμησε να σιωπήσει παρά να θυσιάσει την καριέρα της πιθανώς. Όσον αφορά το «γιατί τώρα;» η ηθοποιός απαντά: «Όχι δεν το θυμήθηκα τώρα, δεν το είχα ξεχάσει ποτέ». Επίσης εξηγεί στην δημοσιογράφο γιατί δεν μίλησε νωρίτερα για το γεγονός λέγοντας: «Ηθελα πολύ να το κάνω πολλά χρόνια γιατί είχα καταλάβει ότι δεν το είχε κάνει μόνο σε μένα, υπήρχαν κι άλλες πολλές» και έπειτα απολογείται: «Δεν είχα το θάρρος, ζητώ συγγνώμη από όλα τα κορίτσια μετά από μένα που δεν είχα το θάρρος να το σταματήσω». Η ηθοποιός φαίνεται πως έχει το αίσθημα της ενοχής για όλα αυτά τα χρόνια που πέρασαν και δεν μπόρεσε να προστατεύσει και άλλες γυναίκες γιατί δεν είχε το θάρρος και λέει χαρακτηριστικά: «Τώρα δε φοβόμαστε, θέλουμε να σταματήσει, φτάνει». Επίσης κάνοντας μια σύγκριση για την εποχή και απαντώντας στο «γιατί τώρα;» λέει: «Δε θα μας είχε πιστέψει κανείς τότε. Τώρα όμως που αισθάνομαι ότι αλλάζει η κοινωνία μας, τώρα είναι η ώρα να τα πούμε τα πράγματα με το όνομά τους». Για αυτό και ευχαριστεί δημόσια την ολυμπιονίκη Σοφία Μπεκατώρου για την δική της προσωπική μαρτυρία που «άνοιξε έναν δρόμο» όπως αναφέρει και η ηθοποιός.

5.2. Δημοσιογραφική κάλυψη από τα ΜΜΕ και στερεότυπα

Μετά την έναρξη των δημόσιων καταγγελιών στον χώρο του θεάματος και τον ραγδαίο ρυθμό των εξελίξεων ακολούθησε και ο σχολιασμός από τα μέσα ενημέρωσης με τα ανάλογα πρωτοσέλιδα. Παρακάτω θα αναλυθούν μερικοί τίτλοι

που γράφτηκαν με χρονολογική σειρά αλλά και ερωτήσεις και δηλώσεις δημοσιογράφων που ασχολήθηκαν με το ζήτημα των καταγγελιών και πήραν συνέντευξη από τις καταγγέλλουσες.

«Ξέσπασε πόλεμος πίσω από τις κουίντες: Βόμβα στη σόουμπιζ» (Τα Νέα, 28/01/21). Σε αυτόν τον τίτλο που γράφτηκε στα «Νέα» μετά την συνέντευξη της Ζέτας Δούκα στην εκπομπή «Πάμε Δανάη» διακρίνεται ύφος ειρωνείας και σαρκασμού για το γεγονός. Ο «πόλεμος πίσω από τις κουίντες» αναφέρεται στις καταγγελίες που έγιναν για ανθρώπους από τον χώρο του θεάτρου και στην διαμάχη μεταξύ καταγγέλοντων και καταγγελλόμενων. Η «βόμβα» ως χαρακτηρισμός για μια ξαφνική αποκάλυψη φαίνεται να παραπέμπει περισσότερο σε κουτσομπολιό παρά σε κάποιο σοβαρό γεγονός που αφορά βία. Άλλος ένας τίτλος με έντονο σαρκασμό ήταν: «Ηθοποιός σημαίνει φως και...ξύλο» (Ελεύθερος Τύπος, 31/01/21). Εδώ γίνεται μια διασκευή σε παροιμία που όμως ακούγεται σκληρή και εριστική. Η αναφορά θα μπορούσε να απευθύνεται συγκεκριμένα στην τοποθέτηση της Ζέτας Δούκα που μίλησε για σωματική και λεκτική βία από τον Γιώργο Κιμούλη. Ο συγκεκριμένος τίτλος θα μπορούσε να λειτουργεί περισσότερο αρνητικά και καθολικά καθώς παραπέμπει σε γενίκευση για το τι εστί το επάγγελμα του ηθοποιού. Εκείνη την περίοδο στα «Νέα» οι εξελίξεις παρουσιάζονταν στα πρωτοσέλιδα ως «ελληνικό #MeToo» (18-23/01/21 & 30/1-8/02/21). Έπειτα όμως από τις πολλαπλές κατηγορίες κατά του Δημήτρη Λιγνάδη, την επόμενη μέρα και μόνο για εκείνη την μέρα, ο τίτλος του πρωτοσέλιδου μετατράπηκε σε «#MeToo στο θέαμα» (Τα Νέα, 09/02/21). Αυτό συνέβη για να γίνει θεωρητικά μεγαλύτερη εστίαση στον χώρο του θεάτρου. Παρόλα αυτά όμως με την μιντιακή διαχείριση της κυβέρνησης και της υπουργού πολιτισμού Λίνας Μενδώνη που υποστήριξε τότε τον Δημήτρη Λιγνάδη και διαβεβαίωσε πως «το Υπουργείο δεν θα επιδείξει καμία ανοχή» («Κοινωνία Ωρα Mega», Mega TV, 8/02/21) δεν επιτεύχθηκε κάτι τέτοιο.

Η τηλεόραση ως μέσο είχε τον κύριο ρόλο στην μετάδοση των εξελίξεων γύρω από το κίνημα Me Too και άντρες και γυναίκες συσπειρώθηκαν για να κάνουν ομαδικές καταγγελίες. Κάποιοι δημοσιογράφοι που έκαναν τις συνεντεύξεις στους ηθοποιούς εμφάνισαν στερεότυπα στην αντιμετώπισή τους και τον λόγο τους απέναντι στα θύματα υπονομεύοντας ακόμα σε ορισμένες περιπτώσεις τις εξομολογήσεις και μαρτυρίες. Στην συνέντευξη που παρέθεσε η Κατερίνα Λέχου στην Φαίη Σκορδά για την εκπομπή «Πρωινό μου» η δημοσιογράφος της λέει χαρακτηριστικά: «Μου κάνει

εντύπωση η ταραχή σου γιατί στα μάτια μου είσαι μια τόσο δυναμική γυναίκα». Στην πρόταση αυτή που σκοπό έχει να αναδείξει την αντίθεση, η δημοσιογράφος είναι σαν να υπονοεί πως οι δυναμικές γυναίκες είναι περίεργο να καταβάλλονται από συναισθήματα όπως η ταραχή ή ο φόβος γιατί η κοινωνία και οι γύρω δεν θα μπορούν να το καταλάβουν και ενδεχομένως να το αποδεχτούν. Στην ίδια συνέντευξη η δημοσιογράφος ρωτά την ηθοποιό: «Συνέβη κάτι πιο χοντρό και αποφάσισες να φύγεις;» με αποτέλεσμα να υποβιβάζονται κατά κάποιο τρόπο όσα έχει αναφέρει ήδη και όντας μη αρκετά. Εμφανίζεται σε αυτό το σημείο δηλαδή μια στερεοτυπική τοποθέτηση όσον αφορά την βία και την ανοχή της, καθώς ένα θύμα και στην προκειμένη η Κατερίνα Λέχου θεωρητικά μπορούσε να αντέξει σκληρές συμπεριφορές οπότε θα έπρεπε να συμβεί κάτι πιο «χοντρό» για να αποχωρήσει. Φαίνεται ξεκάθαρα λοιπόν, το κοινωνικό στερεότυπο και η στάση που έχει δημιουργηθεί απέναντι στα είδη της βίας και ο τρόπος που είναι κοινωνικά αποδεκτή η λεκτική και συναισθηματική βία με αποτέλεσμα ο διαχωρισμός αυτός να κανονικοποιεί την βία. Στο βραδινό δελτίο ειδήσεων του ΣΚΑΙ η Σία Κοσιώνη εκφράζει την ανησυχία της για την «ποινικοποίηση του φλερτ» στην Τζένη Μπότση που μόλις είχε μοιραστεί το βίωμά της. Η δημοσιογράφος κάνει λόγο για το «άλλο άκρο» και η ηθοποιός της τονίζει: «Άλλο το φλερτ, άλλο αυτή η βία». Επίσης, στο βραδινό δελτίο ειδήσεων της ΕΡΤ1 η δημοσιογράφος Αντριάνα Παρασκευοπούλου απευθυνόμενη στην Αγγελική Λάμπρη όσον αφορά την απόφαση της να μιλήσει δημόσια αναφέρει: «Είναι πολύ δύσκολο να βγαίνει κανείς μπροστά, είστε μητέρα». Η συγκεκριμένη αναφορά στην μητρότητα αποτελεί κοινωνικό στερεότυπο και χρησιμοποιείται ως «εμπόδιο» ή κριτήριο για το αν τελικά αποφασίζει ένα θύμα να μιλήσει δημόσια, καθώς υπάρχει από πίσω το αίσθημα της ντροπής όπως εννοείται και καθιστά δύσκολη αυτή την απόφαση. Τέλος, στην συνέντευξη που έδωσε η Πηνελόπη Αναστασοπούλου στην εκπομπή «Ελα Χαμογέλα» του OPEN TV, η παρουσιάστρια Σίσσυ Χριστίδου θέλησε να επαινήσει την ηθοποιό για την καταγγελία της και την διακριτικότητα που κράτησε λέγοντάς της: «Εγώ τότε που είχε σκάσει όλο αυτό είχα πει για σένα ότι θεωρώ ότι η Πηνελόπη κινείται με αυτόν τον τρόπο κυρίως επειδή έχει δύο κορίτσια και θέλει να περάσει ένα μήνυμα» σχετικά με το κίνητρο της ηθοποιού. Η Πηνελόπη Αναστασοπούλου τονίζει αμέσως στην παρουσιάστρια ότι το φύλο των παιδιών δεν έχει καμία σημασία: «Και δύο αγόρια να είχα, το ίδιο θα ήτανε».

5.3. Συζήτηση αποτελεσμάτων

Αρχικός σκοπός της έρευνας ήταν να μελετήσει τις καταγγελίες που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας από τον χώρο του θεάματος στο ξεκίνημα του Me too στην Ελλάδα και να αναδείξει στερεότυπα, σχέσεις εξουσίας, φόβου αλλά και τις απαντήσεις στο ερώτημα «γιατί τώρα;» που συζητήθηκε ιδιαίτερα στην δημόσια σφαίρα. Ακόμη, βασικός στόχος της έρευνας ήταν να μελετήσει τον τρόπο που αντιμετωπίστηκε το ζήτημα από τα ΜΜΕ με σκοπό να καταδείξει στερεότυπα και ελλείψεις όσον αφορά την άσκηση των δημοσιογραφικών καθηκόντων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω της ανάλυσης λόγου και τα αποτελέσματα που βρέθηκαν αφορούν τα αποσπάσματα που αναλύθηκαν παραπάνω.

Όσον αφορά τα στερεότυπα στις καταγγελίες που μελετήθηκαν, εντοπίζονται αρχικά κάποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις για την γυναίκα και τον τρόπο που παρουσιάζεται ή θα έπρεπε να παρουσιάζεται στο κοινωνικό σύνολο. Συγκεκριμένα, στις καταγγελίες της Σοφίας Μπεκατώρου και της Κατερίνας Λέχου η «δυναμική γυναίκα» δεν πρέπει να φοβάται ή να είναι ταραγμένη έχοντας αυτό το προφίλ. Επίσης η «δυναμική γυναίκα» θεωρητικά μπορεί να αντέξει περισσότερο και να διαχειριστεί κάθε δυσκολία. Ένα ακόμη στερεότυπο που εντοπίζεται αφορά την μητρότητα. Η ίδια η Σοφία Μπεκατώρου αναφέρει την δυσκολία στο να πάρει την απόφαση να μιλήσει δημόσια καθώς τώρα νιώθει ότι μπορεί να αντιμετωπίσει τα παιδιά της. Στην συνέντευξη της Αγγελικής Λάμπρη αναφέρεται ξανά το θέμα των παιδιών και το πόσο δύσκολο είναι για μια μητέρα να εξομολογείται ένα βίωμα σεξουαλικής παρενόχλησης. Το συγκεκριμένο στερεότυπο εντοπίζεται και στην συνέντευξη της Πηνελόπης Αναστασοπούλου με την αναφορά από την παρουσιάστρια όσον αφορά το κίνητρο της ηθοποιού να προβεί σε καταγγελία με έναν διακριτικό τρόπο, ώστε να δώσει παράδειγμα στις κόρες της. Ένα βασικό στερεότυπο που παρατηρείται και σχετίζεται άμεσα με τις σχέσεις εξουσίας στον εργασιακό τομέα που μελετήθηκε αλλά και στον τρόπο που παρουσιάστηκαν οι καταγγελίες είναι οι τίτλοι αναφοράς στους καταγγελλόμενους. Οι καταγγέλλουσες αλλά και οι δημοσιογράφοι – παρουσιαστές αναφέρονται στους καταγγελλόμενους πολλές φορές με την επαγγελματική τους ιδιότητα όπως για παράδειγμα «μεγάλος σκηνοθέτης», «σπουδαίος ηθοποιός». Η ανάγκη για αυτές τις αναφορές στα ΜΜΕ ίσως υπάρχει σε έναν βαθμό για να γίνεται διαχωρισμός του ταλέντου από την βίαιη

συμπεριφορά, ώστε να μην υποβαθμίζεται το ταλέντο και το όνομα του καταγγελλόμενου στον εργασιακό χώρο. Ωστόσο αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον αποπροσανατολισμό από την ουσία της καταγγελίας και την υποβάθμιση του λόγου του θύματος.

Όσον αφορά τις σχέσεις εξουσίας που μελετήθηκαν στις συνεντεύξεις και καταγγελίες, παρατηρείται πως οι καταγγελλόμενοι σε όλες τις περιπτώσεις έχουν υψηλή θέση στον εργασιακό χώρο και είναι καταξιωμένοι. Σε όλες τις περιπτώσεις επίσης, το γεγονός αυτό ήταν και αυτό που ενέπνεε εμπιστοσύνη στις καταγγέλλουσες πριν αντικρίσουν κάποια βίαιη συμπεριφορά. Ακόμη, σε όλες τις περιπτώσεις παρατηρείται πως οι καταγγέλλουσες είχαν έναν θαυμασμό για τους καταγγελλόμενους και θεωρούσαν ευκαιρία μια συνεργασία μαζί τους. Αργότερα όμως, αυτό άλλαξε καθώς σε όλες τις περιπτώσεις οι καταγγελλόμενοι φαίνεται πως έσπευσαν να εκμεταλλευτούν το γεγονός αυτό ώστε να επιβληθούν με βίαιο τρόπο εις βάρος των καταγγελλουσών. Στις περισσότερες περιπτώσεις φαίνεται πως οι καταγγέλλουσες ένιωθαν πως η καριέρα τους και εικόνα τους εξαρτούνταν από τους ανωτέρους τους, με αποτέλεσμα να κυριαρχούν οι καταξιωμένοι του χώρου που είχαν θεωρητικά μεγαλύτερη δύναμη.

Σχετικά με τον φόβο παρατηρούνται αρκετές στερεοτυπικές αντιλήψεις οι οποίες συνδέονται άμεσα με το κοινωνικό πλαίσιο κάθε εποχής. Οι καταγγέλλουσες περιγράφοντας σε κάθε περίπτωση τον φόβο που ένιωσαν απέναντι στην βία, είτε λεκτική, είτε ψυχολογική είτε σωματική αναφέρουν και λόγους για τους οποίους φοβόντουσαν να μιλήσουν ή να υπερασπιστούν τον εαυτό τους εγκαίρως. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται ο φόβος ότι δεν θα τις πιστέψουν αν μιλήσουν για αυτό και ότι δεν θα καταφέρουν να δικαιωθούν απέναντι σε «ισχυρούς» ανθρώπους. Εξίσου σημαντική παρατήρηση αποτελεί το γεγονός ότι οι καταγγέλλουσες υπέμειναν την βία σε ορισμένες περιπτώσεις επανειλημένα όπως η Ζέτα Δούκα, η Κατερίνα Λέχου, η Λένα Δροσάκη και η Άννα Μαρία Παπαχαραλάμπους σε περιόδους συνεργασίας με τους καταγγελλόμενους σε θεατρικό έργο. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι καταγγέλλουσες αναφέρουν πως υπέμειναν τέτοιες συμπεριφορές γιατί φοβόντουσαν να μην στιγματιστούν διακόπτοντας την δουλειά και την συνεργασία πρόωρα και ξαφνικά.

Στο ερώτημα «γιατί τώρα;» που εμφανίστηκε και συζητήθηκε πολύ στα ΜΜΕ αλλά και γενικότερα, οι καταγγέλουσες απαντούν με ποικίλους τρόπους. Η Σοφία Μπεκατώρου που έκανε την αρχή με την προσωπική της ομολογία αναφέρει πως τώρα ένιωσε έτοιμη και πως τώρα θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τα παιδιά της αλλά κυρίως ο σκοπός αυτής της ενέργειάς της αυτής ήταν να μπει το όριο και να μην μπερδεύεται το φλερτ με την παρενόχληση. Το παράδειγμα της ολυμπιονίκη ακολούθησαν και οι ηθοποιοί και για αυτό στις περισσότερες περιπτώσεις την αναφέρουν και την ευχαριστούν για «τον δρόμο που άνοιξε». Στο «γιατί τώρα;» οι ηθοποιοί υποστηρίζουν πως τώρα είναι η εποχή για να ακούσει η κοινωνία και να πιστέψει τα θύματα και πως η δύναμή τους μεγαλώνει όλο και περισσότερο μετά την πρωτοβουλία της Σοφίας Μπεκατώρου. Απαντούν επίσης, πως πλέον δεν φοβούνται και ποτέ δεν ξέχασαν ότι συνέβη, για την ακρίβεια ένιωθαν αρνητικά συναισθήματα όπως οργή, φόβο και ενοχές που το κρατούσαν μέσα τους τόσα χρόνια. Τέλος, απαντούν πως θέλουν να ενθαρρύνουν και άλλους να συμμετάσχουν στο έργο των καταγγελιών και της δημόσιας μαρτυρίας χωρίς φόβο για να προστατέψουν τον χώρο του θεάματος από τους ανθρώπους που τον «χαλούν». Θεωρούν πως η κοινωνία τώρα αλλάζει και μπορεί να υποστηρίξει τα θύματα από όπου και αν προέρχονται.

Τα ΜΜΕ διαδραμάτισαν πολύ σημαντικό ρόλο στο ζήτημα των καταγγελιών άλλωτε θετικά και άλλωτε αρνητικά. Στην γενικότερη εικόνα φαίνεται πως οι δημοσιογράφοι και οι παρουσιαστές των τηλεοπτικών εκπομπών θέλησαν να καλύψουν το θέμα υποστηρίζοντας τα θύματα αλλά παράλληλα χωρίς να προδικάζουν τα γεγονότα. Παρόλα αυτά, στην έρευνα μελετήθηκαν αναφορές και τίτλοι των ΜΜΕ που παρουσίασαν στερεότυπα αλλά και ελλείψεις όσον αφορά το δημοσιογραφικό καθήκον. Στους τίτλους που καταγράφηκαν διακρίνεται ιδιαίτερα ο σαρκασμός και το ειρωνικό ύφος με αποτέλεσμα να υποβιβάζεται το ζήτημα και να γίνεται προϊόν κουτσομπολιού και είδησης «σοκ». Έπειτα, στις συνεντεύξεις και τα αποσπάσματα που μελετήθηκαν κάποιοι δημοσιογράφοι εξέφρασαν προβληματισμούς που δεν ήταν κατάλληλοι και υποστηρηκτικοί ως προς τις καταγγέλουσες. Με την εμφάνιση στερεοτύπων όπως «η δυνατή γυναίκα», που στα μάτια του κόσμου μοιάζει απίθανο να έχει υποστεί βία και να μην έχει κάνει κάτι για αυτό μέχρι τώρα ή ο ρόλος της μητέρας που αναφέρεται ως δεδομένο κίνητρο ή εμπόδιο για την απόφαση ενός δημοσίου προσώπου να μιλήσει, θέτει μερίδιο ευθύνης στο θύμα και πίεση για το πότε, γιατί και πως αποφάσισε να επικοινωνήσει το βίωμα

του. Σημαντικό λάθος της δημοσιογράφου Σίας Κοσιώνη ήταν ο προβληματισμός που έθεσε στην Τζένη Μπότση για την ποινικοποίηση του φλερτ την στιγμή που η ηθοποιός είχε μόλις μοιραστεί το βίωμα της. Οποιοδήποτε θύμα βίας δε θα έπρεπε να χρειάζεται να υπενθυμίσει την διαφορά ανάμεσα στο φλερτ και την παρενόχληση καθώς να απολογείται για την εικόνα του ή τα συναισθήματα του όντας δημόσιο πρόσωπο ή μη.

Συμπεράσματα

Βασικοί άξονες της παρούσας εργασίας ήταν το Me too και τα MME στην Ελλάδα. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρθηκαν κάποιοι λειτουργικοί ορισμοί και στη συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση του Me too στην παγκόσμια σφαίρα. Συγκεκριμένα αναλύεται η σημασία και η πρώτη εμφάνιση του κινήματος και έπειτα γίνονται αναφορές της εξέλιξης του κινήματος στο εξωτερικό και στην Ελλάδα. Το τρίτο κεφάλαιο αφορά το Me too και τα media και αποτελείται από υποενότητες στις οποίες αναλύθηκε ο ρόλος των media στα έμφυλα ζητήματα, η δημοσιογραφική δεοντολογία, η κάλυψη των περιστατικών από την τηλεόραση αλλά και το κίνημα στο διαδίκτυο. Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελείται από την μέθοδο και εκεί αναλύθηκε η επιλογή της μεθόδου, το ερευνητικό εργαλείο, η διαδικασία επιλογής των συμμετέχοντων αλλά και της συλλογής των δεδομένων για την έρευνα που ακολούθησε. Το πέμπτο κεφάλαιο αποτελείται από το ερευνητικό κομμάτι στο οποίο καταγράφονται και αναλύονται τα αποτελέσματα. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε μέσω της ανάλυσης λόγου σε αποσπάσματα των συνεντεύξεων και καταγγελιών που προβλήθηκαν στην τηλεόραση αλλά και τίτλων που γράφτηκαν για την εξέλιξη των γεγονότων. Βασικοί στόχοι της έρευνας όπως αναφέρθηκε παραπάνω ήταν να μελετήσει και να εντοπίσει στερεότυπα, σχέσεις εξουσίας, φόβου αλλά και το ερώτημα «γιατί τώρα;» που αναφέρεται σε όλο το φάσμα των καταγγελιών. Έπειτα, η έρευνα είχε σκοπό να μελετήσει πάλι μέσω της ανάλυσης λόγου την διαχείριση των MME και τις ελλείψεις που παρουσίασαν στην αντιμετώπιση του ζητήματος από την σκοπιά των δημοσιογραφικών καθηκόντων. Βασικό πόρισμα της έρευνας αποτελούν τα στερεότυπα που εντοπίστηκαν και συνδέονται με τις σχέσεις εξουσίας και φόβου

στον εργασιακό χώρο. Οι καταγγέλλοντες χαρακτηρίζονται με τιμητικούς τίτλους και επίθετα που αφορούν το επάγγελμά τους και από τις καταγγέλλουσες και από τα ΜΜΕ, με αποτέλεσμα να γίνεται εστίαση στο όνομα και την επιτυχία του καταγγελλόμενου υποβιβάζοντας την θέση του θύματος και την άσκηση βίας. Ένα ακόμη πόρισμα στερεοτυπικού χαρακτήρα αποτελεί η «καταπίεση» που δέχονται οι καταγγέλλουσες όσον αφορά την εικόνα τους και τα συναισθήματά τους. Κυριαρχεί σε ορισμένες περιπτώσεις το πρότυπο της «δυνατής γυναίκας» που δεν λυγίζει εύκολα και μπορεί να αντιμετωπίσει κάθε δυσκολία χωρίς να φανεί ευάλωτη. Σημαντική στερεοτυπική αντίληψη αποτέλεσε και η αναφορά της μητρότητας άλλωτε ως κίνητρο και άλλωτε ως εμπόδιο για την απόφαση της δημόσιας μαρτυρίας και καταγγελίας. Η αναφορά αυτή έγινε και από τους δημοσιογράφους αλλά και από τις καταγγέλλουσες σε ορισμένες περιπτώσεις. Ένα θύμα που είναι και μητέρα θεωρητικά έχει μεγαλύτερο «βάρος» ή ευθύνη απέναντι στα παιδιά και με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα αίσθημα καταπίεσης που πάλι αποπροσανατολίζει και κάποιες φορές υποβιβάζει ακόμα το βίωμα του θύματος. Οι σχέσεις φόβου συνδέονται σε αρκετές περιπτώσεις άμεσα με τις σχέσεις εξουσίας. Τα θύματα όντας στην αρχή της καριέρας τους δηλώνουν πως φοβήθηκαν ότι δε θα τους πίστευε κανείς μπροστά σε ανθρώπους που είχαν δουλέψει περισσότερο και είχαν αναδειχθεί στον χώρο. Παρατηρήθηκε ακόμη ότι οι καταγγέλλουσες όπως ανέφεραν σε κάποιες περιπτώσεις έβαλαν τον φόβο και τον τρόμο που ένιωθαν σε δεύτερη μοίρα για να μην διακόψουν την συνεργασία και την εξέλιξη της δουλειάς με αποτέλεσμα τη καταστροφή της ψυχικής του υγείας. Υπήρχε ο φόβος του στιγματισμού από τον χώρο και το κοινό. Όσον αφορά το ερώτημα «γιατί τώρα;» βασικό πόρισμα της έρευνας είναι το ότι οι καταγγέλλουσες υποστηρίζουν πως τώρα η κοινωνία είναι έτοιμη να ακούσει και να πιστέψει τα θύματα και πως ήρθε η ώρα να μπουν τα όρια για να σταματήσουν αυτές οι συμπεριφορές και η κατάχρηση εξουσίας. Επαινούν σε κάθε περίπτωση την Σοφία Μπεκατώρου που έκανε την αρχή και «άνοιξε τον δρόμο». Από τα αποσπάσματα που μελετήθηκαν γίνεται φανερό πως υπονοείται ότι η κοινωνία δεν ήταν έτοιμη μέχρι τώρα για όλα αυτά. Οι καταγγέλλουσες κράτησαν σιωπηλή στάση όλα αυτά τα χρόνια από φόβο και ανασφάλεια, όμως τώρα νιώθουν πως έχουν μεγαλύτερη δύναμη και συλλογικά μπορούν να βοηθήσουν να αλλάξει η κοινωνία προς το καλύτερο. Από την πλευρά των ΜΜΕ παρόλο που έγιναν γενικότερα προσπάθειες για σωστή διαχείριση του ζητήματος, υπήρξαν σε πολλές περιπτώσεις ατασθαλίες. Με τον σαρκασμό που παρατηρήθηκε στους τίτλους και τα

στερεότυπα στους προβληματισμούς των δημοσιογράφων ή την έλλειψη λεπτότητας και ενσυναίσθησης πολλές φορές, καταλήγουμε στο πόρισμα ότι το δημοσιογραφικό καθήκον δεν επιτελέστηκε επαρκώς όσον αφορά τις καταγγελίες που βγήκαν στο φως της δημοσιότητας. Έγινε εστίαση στις περισσότερες περιπτώσεις στο σοκ της αποκάλυψης παρά στο σοκ για τα ίδια τα γεγονότα βίας. Το θέμα του Με too αποτελεί πεδίο σημαντικής έρευνας και προέκτασης. Στην Ελλάδα είδαμε να παίρνει μορφή μέσα από τις μαζικές καταγγελίες που έγιναν σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η εμφάνισή του αποτέλεσε αφορμή για συζήτηση σημαντικών κοινωνικών στερεοτύπων και παθογενειών και στα ΜΜΕ αλλά και στην καθημερινότητα του καθενός.

Βιβλιογραφία

- #METOO GREECE. (2022). Ανάκτηση από <https://metoogreece.gr/> Πρόσβαση: 22 Μαΐου
- AP-NORC Center for Public Affairs Research. (2021). *Four years later, most believe women have benefited from the #MeToo movement.*
- Bernstein, A. (2018). Small screen survivors: how US TV is handling the #MeToo movement. *The Guardian.*
- Bounegru, L., & J. Gray. (2022). *Το εγχειρίδιο της δημοσιογραφίας δεδομένων.* Αθήνα: iMEDD.
- Brown, F. (2020). *Media Ethics: A guide for professional conduct* (5th Edition εκδ.). SPJ.
- Campbell, R., C. Martin, & B. Fabos. (2017). *Media & Culture: An Introduction to Mass Communication.* Bedford/St. Martin's;.
- CarieerArc. (2020). *The impact of MeToo movement on improving workplace culture.*
- Corsi, M., L. Thissen, & G. Zacchia. (2019). *The #MeToo social media effect and it's potentials for social change in Europe.* Rome: Foundation for European Progressive Studies.
- Daigle, L. (2021). *Research on Sexual Violence in the #MeToo Era: Prevention and Innovative Methodologies.* American Journal of Criminal Justice .
- Dastagir, A. (2017). Some say one false report could cripple the #MeToo Movement. *USA Today News.*
- EIGE. (2022). *Glossary.*
- Europa. (2022, Απρίλιος 12). <https://www.europarl.europa.eu>. Ανάκτηση από <https://www.europarl.europa.eu>: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20210923STO13419/p-os-i-ee-antimetopizei-tin-emfuli-via> Πρόσβαση: 13 Μαΐου
- Fairclough, N. (2003). *Analyzing discourse: Textual analysis for social research.* London: Routledge.
- Farley, L. (1978). *Sexual Shakedown: The Sexual Harassment of Women on the Job.* McGraw-Hill.

- Fitzgerald, L. (1990). *Sexual harassment: The definition and measurement of a construct*. State University of New York Press.
- Gee, J. P. (2011). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. New York: Routledge
- Godbole, T. (2021). *What is the future of India's #MeToo movement?* DW.
- Gouws, A. (2019). *#MeToo isn't big in Africa. But women have launched their own versions*.
- GOV.UK. (2015). *Revenge Porn*. GOV.UK.
- Haim, M., & K. Maurus. (2021). *Stereotypes and sexism? Effects of gender, topic, and user comments on journalists' credibility*. SAGE.
- Harvard Business Review. (2019). *The #MeToo Backlash*.
- IMS. (2020). *The crucial role of media in achieving gender equality*. Global Alliance on Media and Gender.
- Joshi, S. (2019). *#MeToo in India: What's Next*. Georgetown Journal of Asian Affairs.
- Krijnen, T. (2015). *Gender and Media*. Routledge.
- Laclau, E. & Mouffe, C. (2021). *Ηγεμονία και σοσιαλιστική στρατηγική: Προς μια ριζοσπαστική δημοκρατική πολιτική*. Τρίκαλα: Επέκεινα.
- Lemish, D., & M. Götz. (2017). *Beyond the Stereotypes? Images of Boys and Girls, and their Consequences*. The International Clearinghouse on Children, Youth & Media.
- Levy, R., & M. Mattsson. (2022). *The effects of social movements: Evidence from #MeToo*. SSRN.
- Li, B. (2018). *#Me Too Movement; It is time that we all act and participate in transformation*. Journal of Psychiatric Investigation.
- McCombs, M. (2009). *Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης*. Αθήνα: Καστανιώτης .
- McKinnon, C. (1979). *Sexual Harassment of Working Women*. Yale University Press.
- Me too. (2022). Ανάκτηση από <https://metoomvmt.org/> Πρόσβαση: 22 Μαΐου
- Messariss, P., & L. Abraham. (2001). *Framing Public Life. The role of images in framing news stories*. Routledge.

- Metcalf, Z. (2018). *Revenge porn victims suffering in silence – survey shows law not fit for purpose and needs to change*. North Yorkshire Police, Fire and Crime.
- Michael, C. (2021). *Better Late Than Never: The “Me Too” Movement Arrives In Greece And Cyprus*. Human Rights Pulse.
- Monique-Ward, L., & P. Grower. (2020). *Media and the Development of Gender Role Stereotypes*. Annual Review of Developmental Psychology.
- Phillips, L. & Jorgensen, M. (2009). *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και μέθοδος*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Smith, H. (2022). Rape trial of Greek sailing coach begins as #MeToo gains ground. *The Guardian* .
- Tahan, L. (2021). *#MeToo Movement: Sociological Analysis of Media Representations*. Rhode Island College.
- ThePressProject. (2021, Φεβρουαρίου 13). *The Press Project*. Ανάκτηση από <https://thepressproject.gr/sto-mati-tou-kyklona-gia-to-tipota-i-etymigoria-tou-star/>
Πρόσβαση: 17 Μαΐου
- Thompson, K. (2018). *Social Media Activism and the #MeToo Movement*.
- Toppa, S. (2020). They Accused a Pakistani Megastar of Sexual Harassment. Then They Were Sued for Defamation. *Time*.
- U.S. Equal Employment Opportunity Commission. (2002). *Facts About Sexual Harassment*.
- Waisbord, S. (2018). *Truth is What Happens to News. On Journalism, Fake News and Post-Truth*. Taylor & Francis.
- Weston, J. (2021). *When Technology Helps Promote Human Rights Awareness: The #MeToo Movement*. Institute for Internet & The Just Society.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2009). ‘Critical discourse analysis: History, agenda, theory and methodology’, R. Wodak & M. Meyer (eds), *Methods for critical discourse analysis*. London: Sage.
- Αγγελική Λάμπρη. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=fP7h3ueAei4&ab_channel=%CE%9A%CE%B1%CE%B8%CE%B1%CF%81%CE%AE%CE%94%CF%8D%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%B7 Πρόσβαση: 28 Μαΐου
- Άννα-Μαρία Παπαχαραλάμπος. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=cRakla5o7YQ&ab_channel=iRafinagr

https://www.youtube.com/watch?v=Gw_0h5KEoXm&t=125s&ab_channel=SKAI.gr
Πρόσβαση: 27 Μαΐου

Αυγή, Η. (2018). Γυναίκες και ΜΜΕ. Καταπολέμηση στερεοτύπων λόγω φύλου. *Η Αυγή*.

Γεωργίου, Ε., Δ. Μητρόπουλος, Κ. Νικολοπούλου, & Ε. Ψυλλάκου. (2021). *Ελληνικό #MeToo και δημόσιος λόγος*. Αθήνα.

ΔΙΟΤΙΜΑ. (2022, Απρίλιος 07). <https://diotima.org.gr/>. Ανάκτηση από <https://diotima.org.gr/eisigisi-ti-mas-didaxe-to-elliniko-metoo/> Πρόσβαση: 24 Μαΐου

ΔΙΟΤΙΜΑ. (2022, Ιούλιος). ΔΙΟΤΙΜΑ. Ανάκτηση από diotima.org.gr: <https://diotima.org.gr/orologies/#1549451541139-55ac7278-00ae> Πρόσβαση: 24 Μαΐου

Ελεύθερος Τύπος. (2021). Ανάκτηση από: <https://eleftherostypos.gr/>

Η Αυγή. (2018). Έμφυλες ανισότητες και σεξισμός στη βιομηχανία των ΜΜΕ. *Η Αυγή*.

Ζέτα Δούκα. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=HmVPE_DY5Xc&t=1s&ab_channel=Zappitshow
Πρόσβαση: 25 Μαΐου

Ηνωμένα Έθνη. (1948). *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*.

Κατερίνα Λέχου. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=bO3ri1HLNdQ&ab_channel=TlifeVideo Πρόσβαση: 26 Μαΐου

Κυριαζή, Ν. (2004). *Η κοινωνιολογική έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Λένα Δροσάκη. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=Gw_0h5KEoXm&t=125s&ab_channel=SKAI.gr
https://www.youtube.com/watch?v=yUxqW803w9k&t=1200s&ab_channel=NewsRoomEnikos
Πρόσβαση: 27 Μαΐου

Μάγρα, Η. (2021). Το #MeToo έφτασε και στην Ελλάδα. *Η Καθημερινή*.

Μάνδρου, Ι. (2022). Το #MeToo και η αλήθεια. *Η Καθημερινή*.

Μοσχοβάκου, Ν., & Μ. Παπαγιαννοπούλου. (2021). *Δεν είμαστε όλες σε αναμονή για τη "λήξη" της πανδημίας: φεμινιστικές αρθρώσεις για την έμφυλη βία στην Λατινική Αμερική*. ΕΕΚΠ.

Παπαθανασόπουλος, Σ. (2000). *Ζητήματα δημοσιογραφικής δεοντολογίας*. Αθήνα: Καστανιώτης.

- Περρή, Κ. (2021, Απριλίου 2). Η ελληνική τηλεόραση ξέχασε πολύ γρήγορα το #MeToo.
- Πλειός, Γ. (2001). *Ο λόγος της εικόνας: Ιδεολογία και πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήσης
- Πλειός, Γ. (2011). *Η κοινωνία της ενημέρωσης. Ειδήσεις και νεωτερικότητα*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Πλειός, Γ. (2018, Μάιος 20). Γ. Πλειός: Τηλεόραση και ζωή αντανακλούν τις προκαταλήψεις μας. (Κ. Μπρέγιαννη, Δημοσιογράφος)
- Πηνελόπη Αναστασοπούλου. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=Gw_0h5KEoXM&t=125s&ab_channel=SKAI.gr
https://www.youtube.com/watch?v=84--efJI6y8&t=572s&ab_channel=OPEN Πρόσβαση: 27 Μαΐου
- Σοφία Μπεκατώρου. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=QVQIovifilc&ab_channel=NewsRoomEnikos
Πρόσβαση: 23 Μαΐου
- Τα Νέα. (2021). Ανάκτηση από: <https://www.tanea.gr/>
- Τζένη Μπότση. (2021). Ανάκτηση από https://www.youtube.com/watch?v=kkghCCyufc0&t=151s&ab_channel=SKAI.gr Πρόσβαση: 2 Ιουνίου
- Υπουργείο Δικαιοσύνης. (2014). *Δικαιώματα του Ανθρώπου- Εθνικό Σχέδιο Δράσης*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φωτιάδη, Ι. (2022). Ελληνικό #MeToo: έχουμε δρόμο ακόμη. *Η Καθημερινή*.